

AKADÉMIA MUZICKÉHO UMENIA V PRAHE

HUDOBNÁ A TANEČNÁ FAKULTA

Tanečné umenie

Pedagogika tanca

Bakalárska práca

Tanečný odbor konzervatória J.L.Bellu v Banskej Bystrici

Lukáš Homola

Vedoucí práce : prof. Mgr. Dorota Gremlicová, Ph.D.

Oponent práce: MgA. Lucie Dercsényiová, Ph.D.

Datum obhajoby: 6.6.2016

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2016

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

DANCE ART

DANCE EDUCATION

BACHELOR'S THESIS

Dance Department of The Conservatory of Jan Levoslav Bella in Banska
Bystrica

Lukáš Homola

Leader: prof. Mgr. Dorota Gremlicová, Ph.D.

Examiners: MgA. Lucie Dercsényiová, Ph.D.

Date of graduate: 6.6.2016

Titule: BcA.

Prague, 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/magisterskou/disertační práci na téma

Tanečný odbor konzervatória J.L.Bellu v Banskej Bystrici

vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne 30.4.2016 .....

.....
podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Anotácia

Bakalárska práca *Tanečný odbor Konzervatória J. L. Bellu v Banskej Bystrici* predkladá stručný pohľad do histórie a vzniku tanečného odboru a jeho fungovanie až po súčasnosť. Práca približuje osobitý prístup jednotlivých pedagógov, úspechy bývalých študentov a rôzne okolnosti ,ktoré prispievali k vzniku a formovaniu tanečného odboru. V silnom Bystrickom regióne tvorí tento odbor dôležitú úlohu pri formovaní profesionálnych tanečníkov. Bystrický región si vybudoval stabilné miesto pre tvorbu súčasného tanca na Slovensku.

Kľúčové slová: Konzervatórium, tanečný odbor, pedagóg, študent, úspechy.

Annotation

Bachelor Thesis Dance Department J.L.Bellu in Banska Bystrica proposes a brief overview into history and formation of dance department and its functioning up to present. The Thesis tells us more about the specific approach of individual pedagogues, successes of previous students and different circumstances, which have contributed to the formation of dance department. In a strong Bystricky region, this department creates an important role in forming of professional dancers. Bystricky region has built a stable place for creation of contemporary dance in Slovakia.

Key words: Conservatory, Dance Department, padagogue, student, successes.

OBSAH

1.Úvod.....	1
2.Tanečný život v BB	2
3.Vznik konzervatória J. L. Bellu v Banskej Bystrici.....	6
3.1 Vznik tanečného odboru.....	6
3.1.1 Päťročné štúdium.....	7
3.1.2 Osnovy.....	7
4.Charakteristika jednotlivých štúdijných predmetov	9
5.Pedagógovia.....	13
5.1 Pedagógovia moderných tanečných techník	13
5.2 Pedagógovia klasických tanečných techník	17
5.3 Pedagógovia ľudového tanca	19
5.4 Pedagóg tanečných teoretických predmetov	20
6.Absolventi.....	21
7.Aktivita tanečného odboru.....	31
7.1 Koncerty.....	31
7.2 Skupina.....	32
8.Štúdio tanca.....	34
Záver.....	37
Príloha č.1.....	38
Príloha č.2.....	42
Príloha č.3.....	45
Pramene a literatúra.....	60

1.Úvod

V bakalárskej práci sa venujem téme tanečného odboru konzervatória J. L. Bellu v Banskej Bystrici a jeho fungovanie počas jeho relatívne krátkej existencie. Okrem využívania publikačných zdrojov, webových stránok, článkov, recenzií a rozhovorov som vychádzal z vlastných interpretačných a osobných skúseností. Táto téma tanečného odboru konzervatória nebola doposiaľ komplexne spracovaná. Rozhodol som sa vyplniť medzeru a poskytnúť ucelenejší pohľad na danú problematiku.

Súčasný tanec, je jedným z hlavných predmetov odboru tanca a moja pozornosť by sa rada zamerala aj na spôsob výučby, kvalitu a efektívnosť. Vychádzal som z mapovania bývalých absolventov, ktorý sa z konzervatória uplatnili v zahraničí a momentálne pôsobia v prestížnych skupinách súčasného tanca. Podiel na kvalite študentov majú pedagógovia jednotlivých predmetov. Cieľom bakalárskej práce je stručný pohľad do histórie konzervatória a vznik tanečného odboru ako významnú školskú inštitúciu na Slovensku, ktorá sa osobitým spôsobom podiela predovšetkým na rozvíjaní pedagogiky a umeleckej tvorby súčasného tanca.

2. Tanečný život v Banskej Bystrici

Banská Bystrica je mestom v srdci Slovenska obklopeným prírodou Nízkych Tatier. Na to stredne veľké mesto pripadá približne 120000 obyvateľov.

Okolité príroda kedysi formovala zvyky našich predkov, z toho neskôr vychádzala aj kultúra a prejav tohoto regiónu. Tanečný život je dôležitou súčasťou kultúrneho diania v meste, tanec sa pestuje v rôznych podobách a formách.

Dodnes môžeme v tomto regióne vidieť udržiavanie ľudových tradícií počas kalendárneho roka. Neodmysliteľnou súčasťou sú tunajšie folklórne súbory všetkých vekových kategórií. Priamo v Banskej Bytrici sídli hneď niekoľko z nich: FS Mladosť¹, FS Urpín², FS Bystrina³. Tieto súbory sú prevažne tvorené dospelými ľuďmi. Popri nich v meste existuje niekoľko detských súborov a to DFS Matičiarik⁴ ktorý sa rozdeľuje na tri zložky podľa veku ale aj úrovne tanečníkov a DFS Prvosienka⁵. Prostredníctvom nich sa traduje, zachováva ale i vyváža folklór z Banskej Bystrice i mimo región či dokonca za hranice Slovenska.

K Banskej Bystrici patrí aj moderná „street dance“ kultúra v podaní tanečných škôl *K-DANCE*⁶ a *Element*⁷.

Tanečná škola K-dance sa takisto venuje aj latinsko-americkým a štandardným tancom a spolu s nimi aj tanečná škola Fáber dance school.

Podstatnou súčasťou tanečnej základne sú v meste Základné umelecké školy. (ZUŠ). ZUŠ objavujú talenty v mladých nádejných žiakoch a systematicky ich vychovávajú. V Banskej Bystrici sídli štátna ZUŠ Jána Cikkera⁸, súkromná ZUŠ Roberta Tatara⁹ a ZUŠ Lavuta¹⁰. Na týchto školách sa žiaci potýkajú s technikami

---

¹Folklórny súbor Mladosť [online] 2016 [cit. 5.4. 2016] Dostupné z <http://www.ufsmladost.sk/>

²Folklórny súbor Urpín [online] 2016 [cit. 5.4. 2016] Dostupné z <http://www.fsurpin.sk>

³Folklórny súbor Bystrina [online] 2016 [cit. 5.4. 2016] Dostupné z <http://www.bystrina.sk/>

⁴Folklórny súbor Matičiarik [online] 2016 [cit. 5.4. 2016] Dostupné z <http://www.maticiarik.sk/>

⁵Detské folklórne súbory [online] 2016 [cit. 5.4. 2016] Dostupné z <http://www.jankohrasko.sk/folklorc/912/detske-folklorne-subory/1573/detsky-folklorny-subor-prvosienka-z-banskej-bystrice/>

⁶Tanečná škola [online] 2016 [cit. 5.4. 2016] Dostupné z <http://www.kdance.sk/home/>

⁷Tanečný klub [online] 2016 [cit. 5.4. 2016] Dostupné z <http://www.tkelement.com/>

⁸Základná umelecká škola J.Cikkera [online] 2016 [cit. 5.4. 2016] Dostupné z <http://www.zusjcb.sk/>

⁹Súkromná základná umelecká škola Róberta Tatára [online] 2016 [cit. 5.4. 2016] Dostupné z <http://www.szustatar.sk/>

ako je klasický, moderný, kreatívny, džezový či ľudový tanec. Tie ich pripravujú na prípadné pokračovanie v tanečnej-umeleckej činnosti na tanečných konzervatóriách, v súboroch alebo tanečných skupinách. Napríklad ZUŠ Lavuta na svojich stránkach píše, že jej cieľom je spoločne rozvíjať kreatívneho ducha, tak u detí ako aj u dospelých. Budovať v deťoch hodnotový systém a usmerňovať dieťa k duchovným hodnotám je prvoradým zameraním. ZUŠ Jána Cikkera úzko spolupracuje so základnými školami a konzervatóriom. Rozširovanie a vzdelávanie žiakov nielen v umeleckej úrovni ale aj medziľudskej, patrí k tiež k základným hodnotám tanečného odboru. Základné umelecké školy sa ročne prezentujú formou verejných vystúpení a záverečných koncertov. Produkcie pozostávajú výlučne z umeleckých žánrov tanca. K absolventom ZUŠ patria osobnosti ako Tomáš Danielis, Lucia Kašiarová, Renáta Ptačin Bubniaková, Martin Kilvády.¹¹

Na Slovensku máme v roku 2016 celkovo sedemnásť konzervatórií. Z toho je štrnásť hudobno-dramatických a tri špeciálne tanečné konzervatóriá. Takže na dvanástich konzervatóriách môžeme navštevovať tanečný odbor. Sú to konzervatórium Evy Jaczovej v Bratislave, Alkana v Bratislave, Súkromné konzervatórium Košice Zádielka 12, Konzervatórium Jozefa Adamoviča v Košiciach, Konzervatórium Timova 2 Košice, Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium Požiarnická 1, Súkromné tanečné konzervatórium Liptovský Hrádok, Súkromné konzervatórium Dezidera Kardoša v Topoľčanoch a v Prešove, Súkromné tanečné konzervatórium Dušana Nebylu v Trnave, Súkromné konzervatórium v Nitre, Súkromné konzervatórium PinkHarmonyAcademy vo Zvolene. Podľa typu zriaďovateľa je štátnych šesť, súkromných desať a jedno cirkevné. Jedno štátne konzervatórium s tradíciou už 22 rokov sídli aj v Banskej Bystrici.

Tanec v Banskej Bystrici má svoje miesto aj v divadlách. Divadlo *Jozefa Gregora Tajovského*, ktoré sa v roku 1972 premenovalo na *Štátnu operu*, bolo založené v roku 1959. Tanec si v tejto inštitúcii hľadal svoje miesto popri opere, operete či muzikálových produkciách. V rôznych obdobiach sa mu dostalo veľkej pozornosti v podaní prevažne českých choreografom. Prvým choreografom bol František Oldřich

---

¹⁰Súkromná základná umelecká škola [online] 2016 [cit. 5.4. 2016] Dostupné z <http://www.lavuta.sk/>

¹¹ Základná umelecká škola [online] 2016 [cit. 20.4. 2016] http://www.zusjcb.sk/?page_id=85

Bernatík. Počas jeho trojročného pôsobenia Štátna opera uviedla predstavenia *Snehulienka*, *Peter a vlk* a *Balada o námorníkovi*. Jeho nástupcom bol Bohumil Čegan ktorý na javisko priniesol balety *Šeherezáda* a *Karneval*. V sezóne 1967-1968 sa Jozef Bádal v spolupráci Vlastou Slezáčkovou uviedli baletnú fériu *Spiaca krásavica*. O rok neskôr už súbor viedol Pavol Lukáč ktorý má v tejto práci tiež svoje dôležité miesto. Jozef Zajko hneď po Pavlovi Lukáčovi uviedol *Straussianu* spoločne s operou *Djamileh*. V roku 1971 sa do *Štátnej opery vracia František Oldřich Bernatík*. V jeho druhej etape sa uviedol incenácie *Faunovo odpoľudnie*, *Bolero*, *Obrázky z výstavy*, *Bachčisarajská fontána*, *Coppélia*, *Z rozprávky do rozprávky* a najvýznamnejšou baletnou inscenáciou bola premiéra *Keď srdiečko pobolieva* na hudbu Jána Cikkera. Od vzniku po súčasnosť vytvorili vyše 50 celovečerných inscenácií. Vystriedala sa tu rada migrujúcich choreografov a umeleckých šéfov, nesmieme zabudnúť aj na Jána Pirmera z Pražského národného divadla, Peter Veleta. Pre deti sa uviedlo jediné baletné predstavenie zložené z dvoch častí *La Boutique Fantasque* a *Peter a vlk*, v choreografií Jozefa Dolinského. Veľkú tanečnú slávu priniesli roky 1993-1995 kedy sa balet ocitol pod vedením Zuzany Hájkovej. Snažila sa priniesť na javisko diela s nádychom modernejšieho vplyvu a podarilo sa jej to v balete ladenom do súčasného tanca *Okná Dotykov*. Po odchode Hájkovej bolo divadlo bez umeleckého vedenia. Až v roku 2000 si na post umeleckej šéfy sadá Dana Dinková. Jej snahou bolo vytvoriť z tanečnej zložky opäť baletné teleso komorného typu. Uviedla balet *Krvavá svadba*, detský balet *Ferdo mravec* a v spolupráci s Jozefom Dolinským mladším inscenovali opäť detský balet *Luskáčik*. Ďalšie jej významné diela sú *Gypsy roots* na hudbu Gorana Bregoviča, *Krvavá svadba*, *Posledné tango pre teba* s hudbou Astora Piazzolu, *Romeo a Júlia* na hudbu Sergeja Prokofjeva, *Božský Mozart* na hudnu Wolfganga Amadeusa Mozarta a iné. V roku 2006 strieda Dinkovú Jozef Dolinský mladší, ktorý sa predstavil baletnou rozprávkou *Snehulienka a sedem pretekárov*. Jeho významnými inscenáciami sú *Vták ohnivák* a *Petruška* na hudbu Igora Fjodoroviča Stravinského, *Chrám matky Božej* čím v roku 2010 aj svoje pôsobenie v Banskej Bystrici ukončil. Od septembra 2012 si opäť na stoličku umeleckej šéfy zasadla Dana Dinková, ktorá vedie súbor aj v súčasnosti. Tanec tu v súčasnosti plní funkciu doplňujúcu opere či operete, no zároveň má v aktuálnom repertoari i niekoľko hudobno-dramatických diel.¹²

---

¹² Štátna opera [online] 2016 [cit. 20.2. 2016] Dostupné z <http://www.stateopera.sk/historia-baletu>

Vedľa Štátnej opery v meste sídli divadlo súčasného tanca. *Štúdio tanca* je jediným tanečným telesom súčasného tanca na Slovensku s tradíciou 18 rokov. Vzniklo ako samostatná odnož *Štátnej opery*. Jej zakladateľom je Zuzana Hájková.

3. Vznik konzervatória Jána Levoslava Bellu v Banskej Bystrici

Prvé úvahy o založení školy pochádzajú zo 60. rokov minulého storočia ako reakcia na vznik dnešnej *Štátnej opery*. Hlavným cieľom založenia bolo vychovávať si vlastných spevákov a hudobníkov na strednom Slovensku. Napokon k realizácii došlo až v devädesiatych rokoch. Veľkou mierou sa na vzniku podielali miestny umelci všetkých odborov. Za finančnej podpory oboch miestnych cirkví sa v roku 1992 otvára v poradí štvrté konzervatórium na Slovensku, ktoré nosilo predponu *cirkevné*. Začiatok jeho éry datujeme 1. septembra 1992 - stredoslovenský región teda čakal na umeleckú strednú školu tohoto charakteru dlhých 32 rokov. Názov konzervatória je úzkospätý so slovenským skladateľom a kňazom Jánom Levoslavom Bellom, ktorý pôsobil v Banskej Bystrici. Prvým riaditeľom sa stal Tibor Sedlický, ktorý je v tejto funkcii už 24 rokov. Spočiatku škola ponúkala vzdelavacie odbory ako cirkevná hudba, hra na strunový nástroj a spev. O dva roky neskôr vznikol tanečný odbor.¹³

3.1 Vznik tanečného odboru

Po krátkom čase od založenia konzervatória stála pred dverami výzva rozšíriť študijné odbory o tanečné umenie. Táto myšlienka vyvolala radu rozličných názorov. Dovtedy fungujúce konzervatória v Bratislave a Košiciach produkovali množstvo talentovaných tanečníkov, ktorý však záujem o bystrickú *Štátnu operu* mali záujem len sporadicky. Vtedajší riaditeľ divadla svoju myšlienku posunul riaditeľovi konzervatória Tiborovi Sedlickému, ktorý sa nápadu chopil od začiatku a začal vytvárať podmienky na realizáciu. Na vytvorenie tanečného odboru oslovili Zuzanu Hájkovú, vtedajšiu šéfkou baletu *Štátnej opery*. Cesta bola trnistá a podpora stávajúcich škôl žiadna. Pri presadzovaní myšlienky dopomohol aj fakt, že úroveň tanečnej zložky v *Štátnej opere* nebola na vysokej úrovni. O čom svedčí aj fakt že si Hájková priniesla svojich tanečníkov z Bratislavy. Vďaka zriadeniu tanečného odboru by *Štátna opera* mala vlastnú základňu tanečníkov a nemusela sa spoliehať na školy mimo regiónu. Po úvodných stretnutiach a konzultáciách na vytvorenie adekvátnych

---

¹³ Linda Paulíková. *Život a dielo Pavla Lukáča*. Záverečná seminárna práca. Banská Bystrica: Tanečné konzervatórium, 2002

podmienok pre tanečný odbor, budovania pedagogicého zboru sa tak v školnom roku 1994-1995 otvoril prvý ročník tanečného odboru.¹⁴

3.1.1 Päťročné štúdium

Konzervatórium bola stredná škola a s ním aj novovzniknutý tanečný odbor. To bol však formát nezvyčajný, pretože ostatné tanečné školy boli osemročné. Vzhľadom k tejto skutočnosti bolo treba adekvátne vystavať štúdijne plány pre päťročné štúdium. Keďže nebol vzor na akom stavať bolo nutné veriť skúseným umelcom. Štúdijne plány boli písané rukou Zuzany Hájkovej. Jej cieľom bolo viesť konzervatórium zo zameraním na univerzálnosť, no predovšetkým na moderný a súčasný tanec. Preto sa zvýšil počet tanečných hodín týždenne ľudového aj moderného tanca. Dôvodom bolo dostať tieto techniky na vyššiu úroveň. Spočiatku bolo štúdium päť ročné, no od roku 2010 je štúdium 6 ročné, s maturitou zo všetkých troch tanečných techník po štvrtom ročníku a absolútoriom po šiestom ročníku ako vyššie odborné vzdelanie, s ktorým sa spája aj absolventský koncert tanečného odboru.

3.1.2 Osnovy

K cieľu univerzality tanečníka sa prispôsobili pôvodné osnovy nasledovne. Uvádžam časovú dotáciu hodín len pre tanečné techniky.

1 a 2. ročník:

Klasický tanec	-	12 hodín,
Moderný tanec	-	6 hodín,
Ľudový tanec	-	4 hodiny,

3. až 5. ročník:

Klasický tanec	-	10 hodín,
Moderný tanec	-	8 hodín,
Ľudový tanec	-	4hodiny.

Týždenne plus ďalšie predmety ako koncertná prax a tanec s partnerom.

---

¹⁴ Michaela Pavlová. *Stredné odborné tanečné školstvo na Slovensku, jeho vznik, vývoj a súčasnosť*. Záverečná seminárna práca. Banská Bystrica: Tanečné konzervatórium str. 20, 22

Tento pôvodný plán sa rokmi menil a mení sa až dodnes. Prispôboval sa potrebám vychovať všestranného tanečníka a ťažilo sa zo skúseností samotných žiakov školy. Veľký vplyv má na to i sám vedúci tanečného odboru, ktorý udáva smer tanečnému odobru.

V súčasnosti v 1. až 3. ročníku majú jednotlivé tanečné techniky nasledujúcu týždennú dotáciu:

Klasický tanec	-	8 hodín
Moderný tanec	-	4 hodiny
Ľudový tanec	-	4 hodiny

Vo 3. až 6. ročníku sú týždenné dotácie:

Klasický tanec	-	10 hodín
Moderný tanec	-	4 hodiny
Ľudový tanec	-	4 hodiny

Tieto predmety dopĺňajú tanec s partnerom, charakterový tanec a tanečná akrobacia. Okrem praktických predmetov študenti majú niekoľko teoretických. Počas šiestich rokov štúdia sa stretnú s predmetmi:

Dejepis, dejiny tanca, dejiny umenia, dejiny hudby, dejiny divadla, občianska náuka, psychológia, pedagogika tanca, teória a metodika tanca, pedagogický seminár, metodika výučby tanca, didaktika tanca, informatika, rozbor umeleckých diel, náuka o hudbe, javiskový pohyb, etická výchova a javiskový pohyb, estetický, diplomový seminár, vyučovacia prax a umelecká prax vo všetkých troch tanečných technikách. Štátny vzdelávací program a školský vzdelávací program spolu tvoria v priemere 33 vyučovacích hodín týždenne.¹⁵

---

¹⁵Tanečné konzervatórium [online] 2016 [25.4.2016] Dostupné z: <http://www.konzervatoriumbb.sk>

4. Charakteristika jednotlivých štúdijných predmetov

Klasický tanec

Predmet **klasický tanec** je hlavný odbor štúdia pre tanec, rozvíja u žiakov tanečnú techniku, koordináciu pohybov, silu, zdatnosť, vytrvalosť, napomáha ich harmonickému fyzickému rozvoju a formuje z nich profesionálnych tanečníkov, schopných plniť náročné umelecké úlohy. Znalosť techniky klasického tanca je aj základnou prípravou pre všetky ostatné tanečné predmety. Dôležitá je koordinácia, forma pohybov a zmysel pre zvýraznenie hudby tancom. Vyučujúci spolu s korepetítorom musia voliť hudbu zodpovedajúcu náročnosti tanečných kombinácií. Pri cvikoch au milieu (v priestore) treba u žiakov rozvíjať zmysel pre prácu v kolektíve a schopnosť ovládať priestor. Z hľadiska uvedených cieľov je učebná látka zostavená nasledujúcim spôsobom:

1. - 3. ročník

Základné cviky klasického tanca s postupným zvyšovaným náročnosti. Hlavnou úlohou je vypracovať postoje nôh, správne držanie trupu, horných končatín a hlavy v exercices a la barre i au milieu. V jednoduchých kombináciách adagia, allegra a exercices sur les pointes treba zvládnuť základné návyky koordinácie pohybov. Zvládnutie správnej techniky cvikov sa spočiatku uľahčuje cvičením v postoji tvárou k žrdi, postupne sa prejde k výučbe v postoji bokom k žrdi a všetky cviky sa neskôr prenášajú z exercices a la barre na voľnosť. Exercices na špičkách (sur les pointes, s výučbou sa začína v II. polroku 1.ročníka, spočiatku v postoji tvárou k žrdi. V druhom ročníku cviky prebraté v 1. ročníku sa zadávajú vo väčšom počte a v rýchlejšom tempe. Rozvíja sa tak sila dolných končatín, upevňuje technika, pohybová pamäť, celková fyzická kondícia. V dievčenských triedach sa zvyšujú nároky v tanci na špičkách. Stupňuje sa obtiažnosť kombinácií cvikov, stupňujú sa nároky na koordináciu pohybov. Začína sa budovať základ adagia.

4. – 5. ročník

Začína sa s výučbou pirouettes a tours. Budujú sa základy batteries. Tempo niektorých cvikov sa naďalej zrýchľuje. Preberajú sa najjednoduchšie formy cvikov en tournant. Začína sa s výučbou pirouettes vo veľkých pózach. Rozvíja sa pohyblivosť,

pohotovosť ako aj platičnosť kombinácií s obratmi a prechodmi z pózy do pózy. Začína sa vypracovávať élévation vo veľkých skokoch.¹⁶

6. ročník

Štúdium sa dovršuje podľa osnov, prepracúva sa technika tanečného štýlu, herecký výraz, žiaci sa pripravujú na absolventský koncert. Završuje sa technika skokov, točenia, tanca na špičkách, dbá sa na precítenie pohybov v adagiu, allegre i v tanci na špičkách, rozvíja sa umelecká individualita každého žiaka. Cviky prebraté v predchádzajúcich ročníkoch sa opakujú v oveľa náročnejšej forme čo do techniky a tempa, komponujú sa do tanečných variácií. Tanečné kombinácie sa vytvárajú na základe učiva, ich účelovosť závisí od metodických a choreografických schopností pedagóga. Hodina klasického tanca dopĺňa v každom ročníku výučbu umeleckej praxe. S výučbou techniky klasického tanca sú predmety umelecká prax a tanec s partnerom natoľko prepojené, že ich treba vo výchovno-vzdelávacom procese profesionálnych tanečníkov považovať za jeden kompaktný celok. Po ukončení súvislého šesťročného vzdelávania absolvujú žiaci štúdium na vyššej odbornej úrovni profesionálnym absolventským umeleckým výkonom.

Ľudový tanec

Slovenský ľudový tanec sa vyvíjal po celé stáročia a uchováva sa dodnes v tvorbe slovenských profesionálnych a amatérskych folklórnych telies. Počas štúdia predmetu ľudový tanec získavajú študenti praktické a teoretické vedomosti o ľudovom tanci. Hlavný dôraz sa kladie na poznávanie tradičnej kultúry, osvojenie si komplexnej škály tanečnej tradície, osvojenie pohybov podľa vzorov z tradičného prostredia, schopnosť interpretácie ľudového tanca, pochopenie štruktúry tanca a schopnosť improvizácie tradičného ľudového tanca. Vo výchovno-vzdelávacej práci sa sleduje rozvoj telesných dispozícií, hudobného cítenia, sebaovládanie s dôrazom na disciplínu, kolektívne cítenie a správne estetické názory a návyky. Učebné osnovy umožňujú študentom získavať teoretické vedomosti o jednotlivých tanečných oblastiach a ich praktické osvojovanie v jednotlivých ročníkoch. Po ukončení súvislého šesťročného vzdelávania absolvujú žiaci štúdium na vyššej odbornej úrovni profesionálnym absolventským umeleckým výkonom.

---

¹⁶ Konzervatórium J.L.Bellu [online] 2016 [26.4 2016] Dostupné z: http://www.konzervatoriumbb.sk/tanec_charakteristika.html

Moderný tanec

Predmet **moderný tanec** je hlavný odbor štúdia umeleckej a umelecko-pedagogickej prípravy. Moderný tanec sa začal vyvíjať začiatkom 20. storočia a hlavné centrum bolo v Európe. Jeho poslaním je otvoriť prejavy vnútorného prežívania človeka, jeho pocitov, obáv z budúcnosti, ale i radosti a túžby po kráse a nových zážitkoch. Moderný tanec sa od klasického tanca líši obsahovo, ale aj formálne. Využíva nové poznatky o tele a na ich základe ho rôzne tvaruje. Preniká do neho aj filozofia, a na jej základe vznikajú charakteristické pohybové princípy, z ktorých sa odvodzujú pohyby, pohybové frázy a gestá. Medzi výrazné osobnosti moderného tanca neodmysliteľne patria: M. Graham, J. Limón, L. Horton. Tieto osobnosti vniesli do umeleckého tanečného prejavu 20. storočia systém a metodicky rozpracovali obsah učiva pre dosiahnutie požadovaného cieľa. V polovici 20. storočia sa vyformoval tzv. postmoderný tanec, ktorý dlho pretrvával ako alternatívny umelecký prúd. V 80-tych rokoch sa vyformoval nový estetický štýl, označovaný názvom súčasný tanec. Jeho princípy a filozofické základy majú dnes obrovské využitie nielen v profesionálnych telesách, ale jeho znalosti by mali mať aj klasicky vzdelaní tanečníci pre kamenné divadlá. Využíva sa tiež tanečnom divadle.¹⁷

Cieľom tanečného odboru je pripraviť absolventa školy pre všestranné uplatnenie v danej profesii a v tomto kontexte je výučba predmetu moderný tanec nezastupiteľná. Podľa názoru vedenia tanečného odboru sa výučba predmetu moderný tanec začína výučbou techniky jazzového tanca. Prirodzene rozvíja vnímanie tela na princípe polycentrického a polyrytmického pohybu, vedie ich k odhaleniu vlastnej tanečnosti a zároveň práce s technikou. V druhom ročníku sa vyučuje modern jazz. Ide v ňom o prepojenie techniky jazzového tanca s princípmi niektorej z techník moderného tanca (technika M. Graham, technika J. Limóna). Cieľom tejto fúzie je plynulý prechod z prirodzeného pohybu do vysoko štylizovaného pohybového systému s určitou filozofiou a presne vypracovanými princípmi. Náplňou tretieho ročníka je niektorá z moderných techník - modern dance. Výber techniky je nutný a ovplyvnený najmä schopnosťami žiakov v triede a tým, akého má škola pedagóga - odborníka na špecifickú modernú tanečnú techniku. Študent sa oboznamuje s filozofickým základom danej techniky, jej pohybovými princípmi,

---

¹⁷ Konzervatórium J.L.Bellu [online] 2016 [26.4 2016] Dostupné z: http://www.konzervatoriumbb.sk/tanec_charakteristika.html

základnými cvičeniami a ich využitím v tanečnej interpretácii. V štvrtom ročníku sa vyučuje súčasný tanec, resp. technika súčasného tanca. Jej princípy vychádzajú z princípov release work (z angl. release – uvoľnenie), čiže princípov uvoľnenia nepotrebného svalového napätia pri vykonávaní pohybu. Cieľom je dosiahnutie maximálneho pohybu s minimálnym množstvom vynaloženej energie. Obsah učiva v piatom a šiestom ročníku sa špirálovite vracia k poznatkom zo štvrtého ročníka, obohacuje sa a rozširuje ho. Zároveň sa pracuje na rozvoji žiakovej individuality a osobnostnom vklade, podnecuje sa k vlastnej tvorivosti prostredníctvom improvizácie a obohacuje sa aj o partnerskú prácu cez kontaktnú improvizáciu.

Moderný tanec a jeho dnešná podoba súčasný tanec, je jedným z hlavných predmetov odboru tanca, ktorého cieľom je spoluvytvárať umeleckú vyspelosť žiaka, zvyšovať jeho technickú tanečnú dokonalosť a rozvíjať presvedčivosť tanečného výrazu. Je to stále sa rozvíjajúca disciplína a preto výučba tohto predmetu kladie značné nároky na tvorivé schopnosti žiaka i pedagóga. Špecifickým znakom je jeho úzka spätosť s ostatnými umeleckými odbormi (hudobným, hereckým a výtvarným umením). Po ukončení súvislého šesťročného vzdelávania absolvujú žiaci štúdium na vyššej odbornej úrovni profesionálnym absolventským umeleckým výkonom¹⁸.

---

¹⁸Konzervatórium J.L.Bellu [online] 2016 [26.4.2016] Dostupné z: http://www.konzervatoriumbb.sk/tanec_charakteristika.html a osobna mailová

5. Pedagógovia

Pedagogický zbor tanečného odboru sa počas celej éry štúdia menil až na pár výnimiek. Možnosť vyučovať dostali noví absolventi *Vysokej školy múzických umení*, členovia súboru *Štúdia tanca*, tak aj zahraniční lektori. Spomeniem niekoľko z nich, ktorý sa veľkou mierou zaslúžili na tvorbe a formovaní charakteru študentov, filozofie školy a tým aj o osudy absolventov konzervatória. Prevažná väčšina pedagógov konzervatória má za sebou bohatú interpretačnú kariéru, čo prispieva k skvalitneniu výučby a motivácii študentov dosiahnuť požadovaný výsledok. Poradie som zvolil podľa tanečných techník, ktoré pedagógovia vyučovali, od moderných, cez klasické, končiac technikou ľudového tanca.

5.1 Pedagógovia moderných tanečných techník

Zuzana Ďuricová Hájková

Zuzana Hájková sa narodila v roku 1963 v Bratislave. K tancu sa dostala vďaka otcovi, ktorý ju prihlásil na hodiny baletu. Ten však bol pre ňu až príliš „tvrdý“, a tak sa rozhodla skončiť. „*V miestnom kultúrnom dome vyučovala Zlatica Vozárová jazz-balet. Bola to žena, ktorá emigrovala do Ameriky a vrátila sa naspäť na Slovensko. V Amerike sa vyvinul jazz z afro-amerických tancov, ktorý Z. Vozárová ovládala a na Slovensku ho vyučovala.*“¹⁹ So svojimi kamarátkami začala Hájková chodiť na hodiny jazzu. Inšpiratívne hodiny využila po odchode zo skupiny, kedy si založila vlastnú tanečnú skupinku dievčat. Od začiatku mala silnú potrebu umelecky tvoriť.

Neskôr sa prihlásila do tanečného súboru *Bralen* a prešla aj divadlom *Ifjú Szívek*.

Pre ďalšie potreby rozvoja začala štúdium na *Vysokej škole múzických umení v Bratislave*, odbor choreografia. Jej spolužiakom bol aj Libor Vaculík. Po absolvovaní štúdia dostala ponuku od SND v Bratislave, ktorá sa nakoniec neuskutočnila. Napokon sa jej podarilo s tanečníkmi SND vytvoriť predstavenie, ktoré bolo k dispozíciám pre slovenskú televíziu. Na tomto projekte participovali tanečné osobnosti ako Nora Galovičová, Irina Čierniková, František Kostolník, Peter Antalík a ďalší.

Po ťažkostiach v osobnom živote sa Hájková opäť začala angažovať v Bratislave, kde začína učiť na terajšom baletnom konzervatóriu HTŠ v Bratislave, moderný

---

¹⁹ Zuzana Hájková . Interview. Banská Bystrica 23.4. 10:30

tanec. Jej žiakmi boli osobnosti ako napr. Zuzana Kozánková, Mário Radačovský, Jozef Dolinský a iní. Zlomovým momentom pre ňu bola stáž v Gyorskom balete, kde sa inšpirovala a našla motiváciu pre svoje budúce plány v tvorbe.

Zuzana Hájková založila v roku 1983 tanečný súbor *Auriga*, ktorý vychoval prvú generáciu slovenských tanečníkov súčasného tanca, neskôr aj choreografov či pedagógov. Vychádzal predovšetkým zo scénického a moderného tanca. Súbor mal veľký úspech a prezentoval sa nielen v Československu, ale aj za hranicami. Po siedmich rokoch súbor rozpustila a s jednotlivými členmi založila súbor *Skupina súčasného tanca*, ktorá sa sformovala 1992. V tom istom roku dostala ponuku od Štátnej opery v Banskej Bystrici, zriadiť samostatný tanečný súbor. Zobrala si so sebou tanečníkov zo *Skupiny Súčasného Tanca*, Daniel Raček, Zuzana Kozánková, Milan Kozánek, Petra Fornayová, Danuša Dolinková, ktorí účinkovali v jej prvom predstavení *Okná dotykov v Štátnej Opere*. Jej snahu zmodernizovať a oživiť tanečnú zložku zmarila uzavretosť inštitúcie a finančné dôvody. Počas jej pôsobenia vo vedení Štátnej opere sa tancu dostalo opäť väčšej pozornosti. V tom istom čase zakladá tanečný odbor Konzervatória Jána Levoslava Bellu. Hájková učila spočiatku všetky moderné tanečné techniky, v posledných rokoch vyučovala sporadicky ako výpomocný pedagóg techniku *José Limona*.

Priam poetické vyučovanie Hájkovej vytváralo energickú atmosféru v tanečnom odbore čo sa odrzkadlilo aj tanečných technikách. Hlavným cieľom Hájkovej bolo študovanie radostným, veselým, živým spôsobom. Počas vyučovacieho procesu so študentmi, intenzívne zdokonaľovala ich technickú zdatnosť, prítomnosť okamihu, rozvíjala tvorivosť a osobný prístup v tanci, nezabúdala na ľudskú stránku a individualitu každého študenta. Držala si filozofie, že tieto aspekty sa musia ruka v ruke rovnobežne pestovať od začiatku, aby bol tanečník schopný samostatnosti a vedieť zvládnuť „život umelca“ aj po štúdiu. Na základe vlastných pedagogických, interpretačných a osobných skúseností si tanečné osnovy podľa ktorých učila, sama skompletizovala a napísala. Z vlastných poznatkov a vnútorných pocitov si vytvorila svoju vlastnú metodicko-motivačnú cestu, ktorá študentov formovala správnym profesionálnym a ľudským smerom. Učila jazz, ktorý ju v mladosti silno inšpiroval k slobodnejšiemu prejavu v tanci a výrazne ovplyvnil jej nasledujúce kroky. Ďalej sa venovala tiež technike *Marty Graham* a *José Limon*, ktoré i v súčasnosti poznáme ako základné techniky pre rozvoj každého tanečníka zo zameraním na moderný tanec na vyššom odbornom stupni *VŠMU* a *HAMU*. V posledných ročníkoch učila

súčasný tanec. Improvizácia, tvorivá atmosféra, práca s partnerom, citlivosť vnímania pohybu, koncentrácia pri práci, ale predovšetkým precíznosť boli na jej hodinách samozrejmosťou a nevyhnutnou súčasťou, ktorá sa podieľala na ďalšom rozvoji študentov konzervatória. V roku 2010 mala na konzervatóriu zatiaľ poslednú zastávku výučby techniky *José Limona*.

Tomáš Nepšinský

Narodil sa v roku 1979 a vyrastal v Brezne. Od detstva športoval a tancoval vo folklórnom súbore. Neskôr nastúpil na konzervatórium Jána Levoslava Bellu, kde bol prvým absolventom tanečného odboru. Popri štúdiu sa venoval pedagogickej činnosti na ZUŠ vo Zvolene. Po absolvovaní sa stal členom tanečného divadla *Štúdio tanca*, v ktorom sa počas desiatich rokov pôsobenia prezentoval nielen ako interpret, ale aj ako choreograf. Účinkoval napr. v predstaveniach *SATTO- tanec vetra*, *O strome vo mne*, *Zakázané miesta*, *Niečo medzi nami*, a mnohé iné. Počas účinkovania v Štúdiu tanca získal cenu na festivale Meteorit v Kolárove za rolu *Kocúra* v inscenácii *Čierny Kocúr*.²⁰ Po tejto interpretačnej etape v Banskej Bystrici opustil Slovensko a ocitol sa pri zrode tanečnej skupiny EN-Knap zo sídlom v Ľublane v Slovinsku. Tu pôsobil v sezóne 2007-2008. Po návrate zo zahraničia mal status tanečníka na voľnej nohe, vďaka čomu si vyskúšal spoluprácu napr. s bratislavským divadlom *Elledanse* v predstavení *Jablko* v choreografii Šárky Ondrišovej a pražskou skupinou *DOT 504* v predstavení *100 wounded tears* v choreografii Jozefa Fručka. Zároveň externe spolupracoval s divadlom *Štúdio tanca*, kde odpremiéroval predstavenie *Bioprodukt či Posed*. Od roku 1999 bol súčasťou pedagogického zboru konzervatória s niekoľko ročnými prestávkami. V roku 2009 sa stal vedúcim tanečného odboru. V tejto etape vytvoril tanečnú skupinu *Company of conservatory*, ktorá dopĺňala výuku o špeciálnu prax. Ako pedagóg súčasného a moderného tanca vyučoval a tvoril na konzervatóriu do roku 2012. Po odchode začal spolupracovať s tanečnou skupinou *DA MOTUS!* vo Švajčiarsku²¹. Nepšinského prístup bol tiež individuálny. Jeho dlhoročné interpretačné skúsenosti boli veľmi dobrým východiskovým momentom. Jeho hlavnou črtou bolo neustále a plynúce precvičovanie pohybu, opakovanie pohybových variácií na motívy rôznorodého hudboného doprovodu. Hral sa

---

²⁰Tomáš Nepšinský Sme.sk 29.4.2016[online] Dostupné z:

<http://www.sme.sk/c/2758476/tomas-nepsinsky-ziskal-v-kolarove-cenu-za-kocura.html>

²¹ Radoslav Piovarči. *Tomáš Nepšinský- tanečník, pedagóg, Záverečná absolventská práca*. Banská Bystrica: 2010

s emóciami, ktoré sa pri opakovaní pohybu neustále menili. Veľký dôraz kládol na tanečnosť, muzikalitu a fyzickú animálnosť. Vyznačoval sa tvrdým a rzným prístupom k práci, ktorú vyžadoval od svojich študentov či už na hodinách moderného tanca, alebo pri tvorbe a naštudovaní nových predstavení.

Daniel Raček

Vyrastal v Púchove a narodil sa v roku 1973. Od svojich 14 rokov tancoval v súbore *Súbor moderného scénického tanca v Púchove*. Popri začal navštevovať folklórny súbor Váh, kde zotrval takmer osem rokov, aj keď už pôsobil od roku 1991 v Bratislave. V tomto roku nastúpil na Matematicko-fyzikálnu fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. V tom čase v Bratislave fungovala skupina SST pod vedením Zuzany Hájkovej, do ktorej veľmi rýchlo nastúpil. SST sa mu potom stala na dlhé roky domácou skupinou, ktorá sa na jeden rok "prestáhovala" do Banskej Bystrice, kde začala vynikať a prezentovať nová tanečná komunita okolo Zuzany Hájkovej a niekoľkých členov *Skupina súčasného tanca*.

Raček v roku 1997 skončil štúdium matematiky a deskriptínej geometrie. V tom čase začal intenzívne pracovať aj s tanečnými zoskupeniami v Bratislave a nastupujúcou generáciou súčasných tanečníkov v Bratislave. Opäť vstúpila do jeho kariéry Zuzana Hájková, ktorá ho oslovila ako performeru do novovznikajúceho profesionálneho tanečného divadla Štúdio tanca. O rok na to sa profesionálne tanečné divadlo Štúdio tanca predstavilo svojou premiérou s názvom SATTÓ - Tanec vetra. Ako zakladajúci člen pôsobil Daniel Raček ďalšie dve sezóny v Banskej Bystrici. Neskôr sa rozhodol vzdelávať na VŠMU v Bratislave. V roku 2004 sa po ukončení štúdia pedagogiky tanca opäť vrátil do Banskej Bystrice, tentokrát ako člen pedagogického zboru na Konzervatóriu J.L.Bellu aj ako hosťujúci tanečník a pedagóg Štúdia tanca. Na konzervatóriu vyučoval osem rokov súčasný tanec. Dodnes spolupracuje s prestávkami s divadlom Štúdio tanca, pre ktoré vytvoril aj kratšie choreografie *Dotkni sa tanca* a v predstavení *7 choreografov*²² vytvoril duet s názvom *Uzol*.

Momentálne pôsobí v Debris company v Bratislave a je členom združenia *Neskorý zber*, ktoré dáva priestor na stretávanie umelcov rozličných odvetví. V zahraničí pôsobí v skupine Karen Foss Quiet Works so sídlom v Oslo a je hosťujúci člen

---

²² Tanečné aktuality. [online] 2016 Dostupné z: <http://www.tanecniaktuality.cz/divadlo-studio-tanca-v-banske-bystrici-slavi-15-let/>

skupiny DOT504 v Prahe.²³ Raček si po dlhoročných skúsenostiach vytvoril svoj vlastný metodicko-pohybový slovník, ktorému sa venuje aj formou workshopou pre verejnosť. Pod názvom *Igor a Tigrice* skúma obrátené polohy tela, ktorým sa venuje už dlhší čas, pracuje s rôznymi úrovňami a špirálami v tele a v pohybe. Horné končatiny využíva na podporu a výmenu váhy. Jeho tréningy a workshopy sú technicky náročné, prepojené s technikou *release*, ktorej sa študenti venujú v maturitnom ročníku. Raz mesačne tri dni po tri hodiny vyučoval a pracoval Raček so študentmi na konzervatóriu v Banskej Bystrici. V súčasnosti už nepôsobí v tanečnom odbore.

5.2 Pedagógovia klasických techník

Pavol Lukáč

Pavol Lukáč sa narodil v roku 1931 a pochádzal zo skromných rodinných pomerov. Od roku 1937 navštevoval ľudovú školu umenie. V nej sa prvý krát ako desaťročný stretol s tancom. Počas štúdia elektrotechniky v rokoch 1948-1951 vo Svite pod Tatrami sa zúčastnil konkurzu do Závodného klubu, kde sa bližšie oboznámil s tancom. Talentovaný Lukáč bol vybraný ako jeden z mála na konkurze do Slovenského národného divadla v Bratislave, v ktorom uspel. V roku 1951 nastúpil do Národného divadla, no o rok neskôr sa musel hlásiť na vojnu a teda aj do Vojenského umeleckého súboru. Hneď po skončení povinnej vojenskej služby dostal ponuku od Košického divadla, ktorú bez váhania prijal a stal sa jeho sólistom. Popri cestovaní sa Pavol Lukáč ocitol aj v Plzni na konkurze do súboru, kde bol choreografom Jiří Němeček a sólistom Pavel Šmok. Bol prijatý, no nakoniec ponuku musel odmietnuť. Choreograf v Košickom divadle s ním počítal a tak sa Lukáč rozhodol ostať.

Medzičasom sa v Košiciach prezentoval Slovenský ľudový umelecký kolektív (SĽUK) a Pavol Lukáč dostal ponuku tancovať v SĽUKu a zároveň tam zaviesť tréningy klasického tanca, ktoré v súbore absentovali. V roku 1958 nastúpil do SĽUKu, ale o rok na to nastúpil do novo otvoreného divadla J.G.Tajovského v Banskej Bystrici. Tak sa do stredoslovenského kraja dostal ďalší z umeleckých žánrov - tanec. Tu

---

²³ Daniel Raček. Interview. Bratislava 13.5.2016 13:50

prestriedal funkcie sólistu, šéfa baletu, asistenta choreografa a odišiel do tanečnického dôchodku po 25 rokoch tanečnej činnosti.

Popri tancovaní v divadle sa Pavol Lukáč venoval aj deťom na základnej umeleckej škole Jána Cikkerera kde sa v roku 1967 podielal na založení tanečného oddelenia.

V roku 1980 nastúpil ako riaditeľ Krajského bábkového divadla, v ktorom pôsobil desať rokov, pomohol tak k rozvoju bábkoherectva v banskobystrickom regióne.

V 1990 odchádza z bábkového divadla do dôchodku. Je nepochybne veľkou osobnosťou slovenského tanca. Má za sebou veľké množstvo významných ocenení.

V 2011 dostal cenu mesta a cenu primátora Banská Bystrica.

V rokoch 1994-2010 pôsobil ako pedagóg na Konzervatóriu Jána Levoslava Bellu kde učil dejiny tanca a tanec s partnerom. Vďaka dlhej interpretačnej kariére sa mohol Lukáč pustiť do prvých študentov konzervatória so svojimi bohatými skúsenosťami veľmi odhodlane. Jeho doménou bol tanec s partnerom, ktorý sa vďaka slušnému počtu chlapcov na škole mohol rýchlo vyvíjať. Pán Lukáč bol vzorom nielen ako pedagóg ale aj ako človek. Svojou pozívnou energiou docielil vždy čo bolo nutné. Zároveň však atmosféra jeho hodín ponúkala priestor na individuálnu kreativitu za dozoru skúseného majstra.²⁴

Zlatka Vincentová

Zlatka Vincentová sa narodila v roku 1931. Po ťažkom detstve poznačenom vojnou a okupantami sa neskôr oživilo sokolské hnutie, kde sa stala členkou. Tu absolvovala prvé tréningy klasického tanca, ktoré viedol Ivo Váňa Psota. Práve on jej odporúčal štúdium na konzervatóriu v Brne kde sa práve plánoval otvárať tanečný odbor. Nestalo sa tak a po zmaturovaní na gymnáziu začala študovať na Vysokej škole muzických umení v Bratislave. Popri štúdiu začala tancovať externe v Slovenskom národnom divadle. Snaha dostať z tela maximum vyústilo do zranenia, ktoré ju neskôr vyradilo z tanečnej scény. Po roku 1962 sa Zlatka začala venovať pedagogickej činnosti na konzervatóriu v Bratislave. Bola pri založení tanečného odboru konzervatória *Evy Jaczovej* a podielala sa na vytváraní materiálov pre teoretické predmety. Po nástupe do dôchodku bola prizvaná učiť na konzervatórium Jána Levoslava Bellu do Banskej Bystrici. Podielala sa na tvorbe učebných plánov konzervatória. Vincentová bola energická osoba, ktorá dokázala aj z malého talentu

---

²⁴ Linda Paulíková. *Život a dielo Pavla Lukáča*, Záverečná seminárna práca. Konzervatórium J.L.Bellu. Banská Bystrica: 2002.

„vytiahnúť“ veľké veci. Jej charakteristickou črtou výučby bola precíznosť a vždy dokázala u žiakov vzbudiť potrebnú dávku motivácie. Počas pôsobenia na konzervatóriu organizovala vzdelávacie sedenia pre základné umelecké školy z regiónu so zameraním na klasický tanec. Bola a je veľkým prínosom pre slovenskú tanečnú scénu.²⁵

*„Hoci som nikdy nechcela byť pedagógom, nakoniec ma to naplnilo. V určitom slova zmysle je to úžasné dobrodružstvo“.*²⁶

Jana Majerová

Narodila sa 1969 vo Zvolene kde absolvovala aj ZUŠ. Od roku 1974 začala študovať Bratislavské konzervatórium so zameraním na klasický tanec. Po skončení štúdia sa stala členkou súboru banskobystrickej Štátnej opery. Na konzervatóriu učila a pôsobí dodnes ako pedagóg klasického tanca.²⁷

5.3 Pedagógovia ľudového tanca

Martin Urban

Martin Urban sa narodil v roku 1972 v Leviciach. Pochádza z rodiny, v ktorej sa slovenský folklór tradoval už niekoľko generácií. Počas štúdia na strojárkej škole v Bratislave bol prijatý do folkórneho súboru *Lúčnica*, kde pôsobil sedem rokov. Popri tancovaní v súbore vyštudoval VŠMU odbor choreografia. Po krásnych rokoch v Lúčnici prešiel do profesionálneho telesa *SLUK*, kde sa zakrátko stal sólistom. Spolupracoval s významnými osobnosťami slovenskej tanečnej scény ako Ján Ďurovčík, Jaroslav Moravčík, Štefan Molota, Pavol Procházka a ďalší. V roku 1993 vo Zvolene vznikol nový profesionálny súbor *Jánošík* a Martin Urban sa podieľal na jeho zakladaní a vytvára prvé celovečerné predstavenie *Husári*. Usídlený na strednom Slovensku začal učiť ľudový a charakterový tanec na konzervatóriu v Banskej Bystrici, kde pôsobil do roku 2012. V súčasnosti je umeleckým vedúcim folkórneho súboru *Mladosť* v Banskej Bystrici a odborným asistentom na Akadémii

---

²⁵ Zuzana Zvarová. Život a pedagogická práca Zlatky Vincentovej. Záverečná absolventská práca. Konzervatórium J.L.Bellu. Banská Bystrica: 2007

²⁶Zuzana Zvarová. Život a pedagogická práca Zlatky Vincentovej. Záverečná absolventská práca. Konzervatórium J.L.Bellu. Banská Bystrica: 2007 str.29

²⁷ Jana Majerová. Osobná mailová korešpondencia

umení v Banskej Bystrici, Katedra hudobnej kultúry.²⁸ Na hodinách ľudového tanca v úvode, oboznamoval študentov s regiónmi na mape Slovenska, prebiehalo nacvičovanie a osvojenie si jednotlivých tanečných krokov z rôznych regiónov a v závere vytváral tanečné väzby, ktoré sa neskôr použili v choreografiách. Celovečerný program *Husári*, ktorý pripravil pre FS *Jánošík* si študenti konzervatória mali možnosť po zvládnutí základných teoretických a praktických vedomostí naštudovať a následne overiť technickú zdatnosť profesionálneho tanečníka v ľudovom tanci.

Jana Brišiaková

Je absolventkou konzervatória. Po maturite nastúpila ako tanečnica do profesionálneho Vojenského folklórneho súboru *Jánošík* so sídlom vo Zvolene, kde pôsobila dve sezóny v rokoch 2005-2007. Po odchode z *Jánošíka* začala študovať na VŠMU v Bratislave, odbor tanečné umenie so zameraním na ľudový tanec. Popri štúdiu tancovala v Umeleckom súbore *Lučnica* v Bratislave. Po ukončení štúdia na VŠMU sa vrátila späť do Banskej Bystrice, začala učiť predmet ľudový tanec a súčasne sa stala v roku 2012 vedúcou tanečného odboru.²⁹

5.4 Pedagóg tanečných teoretických predmetov

Jitka Turčanová

Narodila sa 25.5.1969 v Prahe. Od ôsmich rokov sa venovala modernej gymnastike a zároveň bola reprezentantkou Československa. V roku 1988 pôsobila vyše roka ako tanečnica súboru Víta Nejedlého v Prahe. Vďaka tomu sa prehĺbil vzťah k tancu a v roku 1989 začala študovať *HAMU*, kde po piatich rokoch úspešne ukončila pedagogiku tanca. Súčasne si na fakulte *FTVŠ* v Bratislave spravila trénerskú atestáciu. Životné udalosti ju priviedli do Banskej Bystrice, kde v roku 1997 začala učiť na konzervatóriu a zároveň na ZUŠ Roberta Tatára. Na konzervatóriu učila teoretické aj praktické predmety a v súčasnosti stále pôsobí na konzervatóriu a vyučuje teóriu a metodika tanca a dejiny tanca.³⁰

---

²⁸ Martin Urban. osobná mailová korešpondencia a skúsenosť zo štúdia

²⁹ Brishka dance studio [online]2016 [14.1.2016] Dostupné z:

<http://www.brishka.sk/> a osobná mailová korešpondencia

³⁰ Jitka Turčanová. osobná mailová korešpondencia a skúsenosť zo štúdia

6. Bývalí študenti

V tejto kapitole by som rád predstavil a upriamil pozornosť na bývalých študentov konzervatória v Banskej Bystrici. Niektorí z nich sú absolventi, iný zase odišli za svojou kariérou po maturitnom ročníku. Výber bývalých študentov som zvolil na základe toho, že sú stále aktívni interpretačne, choreograficky, pedagogicky v tanečnej sfére v súčasnej dobe. Ich osobný prínos a pedagogický vklad sa podieľal na profiloch úspešných absolventov konzervatória v Banskej Bystrici, ktorí ďalej formujú a posúvajú súčasný tanec na Slovensku.

Tomáš Danielis

Patril medzi prvých absolventov tanečného odboru konzervatória. Po skončení v roku 1999 sa stal študentom VŠMU s individuálnym štúdiom plánom. Paralelne sa v tom istom roku stal členom Marseilskej skupiny ABC, vedenej významným choreografom *Freyom Faustom*. V roku 2005 sa stáva členom Slovenského národného divadla, kde strávil dve sezóny. Bol sólistom *HNK Rijeka* a hosťujúcim sólistom baletu *Graz*. Spolupracoval s cie. W. Dorner, bol hosťom pre cie. S. Waltz, Granhoj Dans, Freyer Ensemble, cie. F. Ruckert, Pilottanz. Dostal niekoľko ocenení *OETR* ako choreograf a interpret. V súčasnosti pôsobí ako choreograf a pedagóg v Bruseli a Gazi. Medzi jeho diela patrí *Landscapes, On the red lawn, Locus, Mainly love-intimacy, Suites* a iné³¹. Danielisova tvorba sa zameriava na dva prístupy. Prvým je práca s médiami. Tvorí transmediálne a multimediálne predstavenia, so silným akcentom na svetlo a priestor. Druhým prístupom je tvorba čisto tanečných predstavení. Opiera sa o svoj výskum *Liquid Matrix*, ktorý spája a prehodnocuje nové prístupy ku kompozícií tanca a pohybu. Jeho prácu a obohacuje o vlastnú fotografickú tvorbu.³²

Anton Lachký

Počas štúdia sa Anton Lachký venoval mimoškolskej činnosti a spolupracoval s divadlom *Štúdio tanca* či *Štátnou operou*. V absolvenskom ročníku dokonca spolupracoval s holandskou skupinou *MAPA*. Po absolvovaní začal študovať na *VŠMU*, ktorú po roku ukončuje. V Belgicku začal navštevovať prestížnu tanečnú

---

³¹Tomáš Danielis [online] 2016[3.3.2016] Dostupné z: <http://www.tomasdanielis.com/about-me-cv/>

³²Tomáš Danielis [online] 2016[3.3.2016] Dostupné z: <http://www.tdanielis.wix.com/home>

akadémiu *P.A.R.T.S*³³, ktorú založila význačná osobnosť súčasného tanca vo svete *Anna Teresa de Keersmaeker*. V roku 2004 sa stal členom skupiny *Akram Khan Company*³⁴ so sídlom v Londýne. A. K. Company vychádza z indického tanca *kathak* v prepojení so súčasnými trendmi. V súčasnosti patrí k svetovej špičke súčasného tanca vo svete. Neskôr ako choreograf získal Lachký skúsenosti vo viacerých európskych mestách. Ako pedagóg vyučoval na tanečných školách, štúdiách v Oxforde, Newcastlu či Viedni, kde robil asistenta Akramovi Khanovi. Lachký sa stal uznávaným pedagógom nielen v Európe, pravidelne ho pozývajú učiť napríklad do Belgicka, Španielska, Rakúska, Nemecka, Francúzska, Talianska, Slovinska, Fínska, Kostariky, Kanady či Južnej Korei. V roku 2012 si Lachký založil vlastnú tanečnú skupinu pod názvom Anton Lachký Company so sídlom v Bruseli. Zároveň je členom a spoluzakladateľom tanečnej skupiny *Les slovaKs dance collective*³⁵ so sídlom v Bruseli. Vo svojej pedagogickej práci sa venuje hlavne rýchlosti a dynamike v pohybe, v nasadení a koordinácií jednotlivých častí tela, rád experimentuje a necháva priestor tanečníkom k sebaujadraniu, dôraz kladie na hravosť a radosť z tanca.³⁶

Milan Herich

Súčasťou jeho tanečných aktivít popri štúdiu na konzervatóriu bolo pôsobenie v *Štúdiu tanca*. Tu mal možnosť zoznámiť sa s tvorcami ako Zuzana a Milan Kozánkovci, Marta Poláková a ďalší. Neskôr začal študovať na VŠMU v Bratislave. Štúdium ukončil v krátkej dobe a jeho kroky viedli do hlavného mesta Belgicka na prestížnu školu *P.A.R.T.S*. V roku 2005 sa stal členom svetoznámej skupiny *Ultima Vez*³⁷, ktorá má tridsaťročnú tradíciu. O dva roky neskôr prešiel do skupiny *Sidi Larbi Cherkaoui*³⁸. V roku 2011 bol asistentom *Wima Wandekeybusa* pri tvorbe incenácie *IT*. Svoju pedagogickú činnosť začal v meste Ľubl'ana, neskôr v Amsterdame a postupne rozšíril svoje pole pôsobnosti o ďalšie mestá nielen v Európe. Veľkú úlohu v jeho profesnom živote zohráva choreograf a pedagóg David Zambrano, s ktorým

---

³³P.A.R.T.S [online] 2016[5.2.2016] Dostupné z: <http://www.parts.be/>

³⁴Akram Khan[online] 2016 [5.2.2016] Dostupné z: <http://www.akramkhancompany.net/>

³⁵Les SlovaKs Dance collective [online] 2016 [5.2.2016]
<https://www.facebook.com/LesSlovaKsDanceCollective/>

³⁶Anton Lachký [online] 2016[5.2.2016] Dostupné z:
[http://www.antonlachkycompany.com/Tanečná skupina Les SlovaKs dance collective, Zuzana Granátová Banská Bystrica 2014](http://www.antonlachkycompany.com/Tanečná%20skupina%20Les%20SlovaKs%20dance%20collective,%20Zuzana%20Granátová%20Banská%20Bystrica%202014)

³⁷Ultima Vez [online] 2016 [5.2.2016] Dostupné z: <http://www.ultimavez.com/>

³⁸Eastman [online] 2016[5.2.2016] Dostupné z: <http://www.east-man.be/>

spolupracuje od roku 2000. Stal sa jeho asistenom na workshopoch ImPulsTanz vo Viedni, ale aj v iných krajinách sveta. Pravidelne spolupracuje na tvorbe nových inscenácií napríklad *Twelve flies Went Out at Noon*, *Three Flies Went Out at Noon*, *The Rabbit Project*, *The soul Project* a *Holes*.

Duet *Holes* je založený na neustálom kontakte rúk dvoch tančníkov, ktorý neustále reagujú na svoje impulzy. „*Oba aktéri sa začínajú pohybovať oddelene, každý prichádza z inej strany jevišťa. Zanedlho sa však berou za ruce a rozvíjajú podivuhodnú partnerskú spoluprácu, během ktorej téměř nepretrúš kontakt medzi sebou. Znovu a znovu se berou za ruce a reagujú na impulzy toho druhého. V páru není určen ten, kdo vede a kdo se podřizuje, ale oba dva mohou být na okamžik vedoucím i následujícím. V jednoduchých černých kalhotách a bílých košilích tančí svůj párový tanec za zvuků intenzivní doprovodné hudby s výrazným ženským vokálem. Pohyb se stále přelévá, plynule navazuje a vyžaduje úzké napojení a vnímání se navzájem. Zambrano s Herichem jsou obdivuhodně sebraní a i když se v některých okamžicích odpojí a rozejdou do prostoru, neviditelná síla je brzy připoutá k sobě, aby pokračovali ve vzájemném proplétání a přelévání taneční energie*“³⁹

Milan Herich je členom a zakladateľom tanečnej skupiny *Les slovaKs dance collective*.

Milan Tomášik

Po úspešnom absolvovaní konzervatória pokračoval v štúdiu na VŠMU v Bratislave a po krátkom čase ako jeho kolegovia a spolužiaci z konzervatória na tanečnej škole *P.A.R.T.S.* V roku 2001 získal štipendium Dance web na festivale *ImPulsTanz* vo Viedni a zároveň spolupracoval s tanečnou skupinou MAPA. Od roku 2000 spolupracoval s Evou Weissman, Katarínou Mojžišovou a skupinami DuWadance, En-Knap, kde sa podieľal na tvorbe niekoľkých choreografií. Pravidelne spolupracuje so skupinou renesančnej hudby a tanca Cotesia v L'ubľane. Popri rôznych spoluprákach sa venuje aj vlastnej autorskej tvorbe. „*V roku 2011 vytvoril sólo Off-Beat, v ktorom skúmal prepojenie barokovej hudby a tanca z pohľadu súčasného tanečníka. V tomto predstavení sa Tomášik snažil nájsť prepojenie rytmu a pohybu tela v barokovej hudbe. Hľadal určité rytmické momenty v hudbe, ktoré by mohol*

---

³⁹ Hybaj ho! 2012: David Zambrano a Milan Herich ve Studiu ALTA David Zambrano [online] 11.10.2012 [cit.23.1.2016] Dostupné z: <http://www.tanecniaktuality.cz/hybaj-ho-2012-david-zambrano-a-milan-herich-ve-studiu-alta/>

prepojiť s rôznymi rytmami chôdze, prirodzeným rytmom dýchania alebo vizuálnym rytmom tanca“⁴⁰. Najnovšie predstavenie *Lovecká sezóna* je založené na nádychu výdychu, znehybnenie, akcia. Princíp lovu smeruje k jednotlivým stretom ktoré ponúkajú nazrieť do seba samých či tých druhým. Ako pedagóg pôsobí na školách v Salzburgu, Kodani, Stockholme a aj v skupine *En-Knap*. Pravidelne workshopy vyučuje na *Dans Centrum Jette* a *Kunsthumaniora DANS* v Belgicku. Je spoluzakladateľom a členok skupiny *Les slovaKs dance collective*.

Peter Jaško

Na začiatku bol zameraný na ľudový tanec a neskôr sa jeho doménou a zameranie stal súčasný tanec. Jaško sa po absolvovaní štúdia na konzervatóriu, neskôr po krátkom štúdiu na *VŠMU* a pôsobení v *P.A.R.T.S.* vydal na pedagogickú cestu. Svoje skúsenosti čerpal z tanečných či cirkusových škôl, ktoré navštevoval po rôznych krajinách sveta ako Belgicko, Nórsko, Holandsko, Švajčiarsko, Slovinsko a mnohé iné. Rád riskuje v pohybovej akcii a vytvára komplikované štruktúry pohybov tela, ktoré si vyžadujú dôveru nielen seba samého, ale aj dôveru v skupine. Súčasťou jeho workshopov je aj „hravosť“ ako druh iniciácie pri vytváraní pohybu. Ako choreograf sa prezentuje aj na Slovensku, v predstaveniach *Nurofen*, *Sextext*, *Štyri ročné odbovia*, pre skupinu *Debris Company*, vytvoril predstavenie *Mono*. „*Jozef Vlk spolu so Stanislavou Vlčekovou a Petrom Jaškom vytvorili javiskový tvar plný humoru, vtipu a irónie. Aj napriek uzatvorenému priestoru na život a stereotypnému spoločnému „oňuchávaníu,, sa postáv, inscenácia Mono vytvorila plastické plochy nabité vnútornou silou divadelného napätia a aktívneho uvoľnenia*“. Spolupracoval taktiež s osobnosťami a skupinami ako *Fata Traore*, *Barberio Corsetti* a *Roberto Olivan Company* či *Sidi Larbi Cherkaoui*. V roku 2001 začal úzko spolupracovať s Davidom Zambranom a stal sa jeho asistentom. Jaško sa tiež zúčastnil festivalu *ImPulsTanz* v roku 2005 a takisto je spoluzakladateľom a členom skupiny *Les slovaKs dance collective*.⁴¹

---

⁴⁰ Zuzana Granátová. Tanečná skupina Les SlovaKs dance collective, Záverečná absolventská práca. Banská Bystrica: Konzervatórium J.L.Bellu 2014 str.26

⁴¹ Zuzana Granátová. Tanečná skupina Les SlovaKs dance collective, Záverečná absolventská práca. Banská Bystrica: Konzervatórium J.L.Bellu 2014

Stanislava Vlčeková

Už počas štúdia na konzervatóriu začala spolupracovať zo *Štúdiom tanca*. Po troch rokoch pôsobenia v divadle začala opäť študovať VŠMU v Bratislave pedagogiku moderného tanca. Počas štúdia mala možnosť spolupracovať a podieľať sa na projektoch s významnými choreografmi a režisérmi tanečného divadla Julien Hamilton, Davide Zambrana, Steve Paxtona, Lisa Nelson, Elizabeth Farr, atď. Choreograficky a interpretačne spolupracovala na projektoch s presahom do iných umeleckých sfér. V roku 2002 spolu s Luciou Kašiarovou a Renátou Bubniakovou založila tanečnú skupinu MY3, pod ktorou vydali dve autorské predstavenia „My tri - My try“ a „Mrachtri“. Pre belgickú školu *Kunst Humaniora* vytvorila sólové predstavenie *Alone*. Od roku 2005 je členkou skupiny *Debris Company*. Pod réžijným vedením *Jozefa Vlka* vytvorila niekoľko choreografií, *Clear, EPIC, MONO, Kolísky, Soliloquy, Dolcissime Siréne, Ortopoetikum, Hexen, Between a rock and a hard place*. V roku 2010 pokračovala doktorandským štúdiom na VŠMU na Divadelnej fakulte, kde dodnes vyučuje základy techniky klasického tanca a súčasnú techniku študentov hrerectva. Spolupracovala na filmových produkciách *Voices - réžia P. Bebjak, Canto Hondo - televízne spracovanie predstavenia pre STV, „Good Night“ réžia P. Cikraj*. V roku 2006 bola nominovaná na cenu *Philips Moris Kvet baletu* a v roku 2009 získala cenu TAOS (tanečná osobnosť sezóny v súčasnom tanci) za interpretáciu postavy *Afrodity* z predstavenia *Jablko* v choreografii Šárky Ondřišovej. Dnes sa venuje viac pohybovým a choreografickým spoluprácam v divadlách po Slovensku. Umelecké princípy súboru *Debris company* charakterizovala D. Čiripová takto: „*U Debris company sa v expresívnych, kontrastných, citlivých, ale i ostrých, vyhrotených pohyboch ukrýva silná téma, výpoveď a postoj tvorcov –hranice vedomia a nevedomia, dňa a noci, v ktorých zápasíme o svoje miesto, o svoju existenciu. V predstaveniach sú často vyjadrené rozkolísané hodnoty, pochybnosti, vzťah muža a ženy, zamyslenia sa nad otázkami identity, historickej pravdy v úzkom prepojení na súčasnosť, rovnako sa však ich aktéri dokážu nadchnúť, byť optimistickí, tešiť sa zo života so všetkým, čo k nemu patrí. Debris Company senzitívne a esteticky dokáže prepájať hudbu, pohyb, výtvarno a filozofiu. Nonverbálnosť pohybu a hudby sa v ich podaní mení na myšlienku. Telo tu funguje v erotickom zmysle, je zmyselné, ale aj krehké či naturálne. Formuluje zmysel a energiu. Jeho fyzickosť, obnaženosť a nedokonalosť stoja proti technicky dokonalým, neživým prístrojom, rekvizitám, no nespôsobujú disharmóniu, ale súhru, vzájomné reakcie, prepojenie. Vopred*

*definovaný zámer a citlivosť tvorcov pre detail a pre celkový kontext majú zásluhu na úspešnosti výnimočných projektov.*⁴²

Renáta Ptačin (Bubniaková)

Po štúdiu konzervatória v Banskej Bystrici začala študovať pedagogiku klasického tanca na VŠMU V Bratislave. Od roku 2002 sa pravidelne zaoberá choreografickou tvorbou na festivale *Plumlovské leto*. V roku 2005 sa stala členkou súboru divadla *Nová scéna* v Bratislave. O rok neskôr si založila vlastnú tanečnú skupinu *Bubla Company* so sídlom v Bratislave. Spolupracovala s ľuďmi ako Daniel Raček, Tomáš Krivošík, Stanislava Vlčeková, Matthew Hawkins, Julien Hamilton, Marta Poláková, Slávka Daubnerová a ďalší. Pedagogicky pôsobila v súbore *Bralen* a na VŠMU, kde sa venovala javiskovému pohybu pre hercov na divadelnej fakulte. Od roku 2010 intenzívne spolupracuje s režisérom Michalom Náhlikom v *Divadle Jonáša Záborského*. Vytvorili niekoľko inscenácií, napr. *Traja tučniaci*, *Čarodejník z krajiny Oz*, *Pokrvný bratia*, *Sherlock Holmes*, *Jana z Arku*. Náhlik tanec využíva ako ďalšieho hráča, ako vyjadrovací prostriedok svojho zámeru pri tvorbe a zameriava sa na opodstatnenie konkrétnych pohybových výstupov. Vďaka Bubniakovej a jej pohotovému prístupu sa mu lepšie darí naplniť svoje predstavy. Dokladajú to postrehy recenzie: *„Pozitívami inscenácie sú najmä výtvarná a choreografická stránka. Scéna Anity Szökeovej dokáže plynulo prepojiť naturalistický detail s maľovanými kulisami. Súčasne však nestráca na konkrétnosti ani metaforickosti, vďaka točni na dynamickosti a najmä na efekte monumentality (napr. presvietenie priečelia kráľovskej sály pôsobí skutočne magickým dojmom).*

*Podobnými slovami možno označiť aj choreografiu Renáty Ptačin, ktorá vďaka vysokej pohybovej kultúre často dynamizuje fádne činoherné mizanscény, kde plnohodnotne vypovedá o konkrétnej situácii*⁴³

Lucia Kašiarová

Počas štúdia pôsobila zároveň v novovzniknutom divadle Štúdio tanca, kde sa aj po absolvovaní podieľala ako organizátor na festivale *Tanec dnes*. Od roku 2000 začala študovať v Bratislave na VŠMU. Štúdium dokončila na Katedre tanca pražskej HAMU

---

⁴² Čiripová D. *Nová divadelná komunikácia*: VLNA . Bratislava: 2011. č.33, s.99.

⁴³ Keď v plameňoch zhorí nielen hlavná hrdinka [online] Pravda.sk 28.11.2015 [cit. 23.1.2016] Dostupné z: <http://kultura.pravda.sk/divadlo/clanok/375236-recenzia-ked-v-plamenoch-zhori-nielen-hlavna-hrdinka/>

a počas neho spoluorganizovala festival *Tanec Praha*. Pri tvorbe nových produkcií naberala skúsenosti na všetkých pozíciach. Spolupracovala s osobnosťami ako Zuzana Hajková, Petra Tejnorová, Peter Šavel, Milli Bitterli, Milan Kozánek, Jozef Fruček, Vanda Hybnerová a mnohí ďalší. Má za sebou veľké množstvo pedagogických, choreografických, organizačných a v neposlednom rade interpretačných skúseností. V roku 2012 sa stala tanečnicou roku na *Českej tanečnej platforme*. Od roku 2007 je riaditeľkou divadla *Štúdio Alta* a organizácie *AL.T@RT*, pod ktorou vydáva nezávislé tanečné produkcie ako *Imago*, *Angel-y*, *Angel-ky* a iné . Je zároveň riaditeľkou festivalu slovenského súčasného tanca *HYBAJ HO!* Tento festival sa koná od roku 2007. Až na pár výnimiek sa festival uvádza každoročne v jesennom období v *Štúdiu Alta*. Cieľom tohto festivalu je prezentácia slovenských tanečníkov a tvorcov žijúcich v Českej republike, v zahraničí ale priestor majú aj súbory zo Slovenska. Dramaturgiu si určuje samotná Kašiarová aj zo svojim tímom. Je dôležitou osobnosťou a vplýva na rozvoj súčasného tanca na Slovensku a v Česku.

Andrej Petrovič

Po štúdiu na konzervatóriu sa Petrovič stal členom divadla *Štúdia tanca* kde strávil jednu sezónu 2000-2001. O rok neskôr sa začal angažovať na bratislavskej scéne a začína študovať *VŠMU*. Spolupracoval s choreografmi ako *Martou Polákovou*, *Editta Braun Company*, *Fata Traore*, *Jean Abreu Dance Company*. V roku 2007 sa stal členom súboru *Akram Khan Company*. Tancoval v predstaveniach *Bahok*, *Vertical Road*, *Confluence* a v roku 2012 na otváracom ceremoniály letných Olympijských hier v Londýne. Andrej Petrovič je až doteraz repetítorom a asistentom choreografa Akrama Khana. Má za sebou niekoľko choreografických prác, *Rashomon effect pre National Youth Dance Company* v réžii Akrama Khana a *Fifth Dora Barta Company*. Pre balet SND v Bratislave vytvoril choreografiu *Tempest* a jeho posledné dielo je *L one of the seven*, ktoré vytvoril ako prvú autorskú choreografiu pre pražskú tanečnú skupinu *ME-SA*. Povahu tohto diela približuje referát v internetovom časopise *Taneční aktuality*: „*Choreografie je s maximální citlivostí a ohledem na téma vystavěna do nejmenších detailů, přesto se v ní objevují zdlouhavé pasáže, které při první premiéře neupoutaly dostatek pozornosti. Při druhé premiéře byla již soudržnost jednotlivých scén ucelenější. Velkým otazníkem je konec choreografie, kdy se nečekaně zhasne. Poprvé jsem si myslel, že se jedná o technický problém,*

podruhé jsem již věděl, že je to záměr. Dílu schází tečka na závěr, a snad i proto diváci otáleli s potleskem při obou premiérách.“⁴⁴

Tomáš Krivošík

Po skončení konzervatória v Banskej Bystrici bol prijaty na tanečnú katedru Pražskej HAMU odbor choreografia. V roku 2001 založil tanečnú skupinu *DuWadance* kde vytvoril predstavenie *Sapro-Agape*, *Vnútorne právo*, *Malé podobenstvo* a duet *V nás* za ktorý dostal cenu Jarmily Jeřábkové. V roku 2005 sa stal členom skupiny *10 Dancing Gates Company* z Kanady. Tu vytvára kvintet s bývalou členkou *La LaLa Human Steps* Louise Lecavalier *Books and Papers*. Pre *Štúdio tanca* vytvoril predstavenie *Muscosus*. Pre *Novú scénu* v Bratislave choreografoval detský muzikál *Mrázik*. Pre Národné divadlo moravsko-slezské vytvoril choreografie predstavení *Sen noci svetojánskej* a *Macbeth*. V súčasnosti spolupracuje s režisérom *Martinom Čičvákom*, s ktorým vytvoril predstavenia *Amadeus* pre divadlo na Vinohradoch a *Dáma bez kamélie* v Bratislavskom divadle Aréna.⁴⁵ „*Moje predstavenia sú charakteristické tým, že sú vždy súčasné a veľmi osobné. Vždy tvorím o tom, čo na mňa osobne zapôsobilo a to sa snažím dostať na javisko a dať svojmu zážitku či emócii javiskovú podobu. Vypovedám sa sám zo seba. Robím to tak preto, aby to ľudí oslovilo, aj keď tomu možno nerozumejú. Nepotrebujem, aby tomu rozumeli, stačí, keď ich to osloví, dotkne sa, vyvolá reakciu či pocit.“⁴⁶*

Martina Hajdyla Lacová

Po štúdiu na konzervatóriu v Banskej Bystrici vyštudovala Akadémiu muzických umení (odbor pedagogika tanca na katedre tanca Hudebnej a tanečnej fakulty) v Prahe. Popri štúdiu pôsobila na slovenskej tanečnej scéne a úzko spolupracovala s Martou Polákovou, Šárkou Ondrišovou, Stankou Vlčekovou či Mirkou Eliášovou. Pravidelne spolupracuje s nórskou choreografkou Karen Foss a švajčiarskym súborom *DA MOTUS!*. Za svoju kariéru dostala niekoľko nominácií, v roku 2015 sa stala tanečnicou roku udelená Českou tanečnou platformou v Prahe. Tento titul

---

⁴⁴ One of the Seven – Nezvlatatelna touha ženy [online] Tanečné aktuality.cz 20.03.2016 [cit.30.3.2016] Dostupné z: <http://www.tanecniaktuality.cz/l-one-of-the-seven-nezvlatatelna-touha-zeny/>

⁴⁵ Národní divadlo [online] 2016 [23.1.2016] Dostupné z:<http://www.narodni-divadlo.cz/cs/umelec/tomas-krivosik>

⁴⁶ Tomáš Krivošík: Tanec je pre mňa sloboda [online] SME.sk 30.12.2011 [cit.17.2.2016] Dostupné z <http://turiec.sme.sk/c/6185335/tomas-krivosik-tanec-je-pre-mna-sloboda.html>

dostala za autorské predstavenie *SuperNaturals* v spolupráci so *Stanom Dobákom* za jej interpretačný výkon.⁴⁷

Stanislav Dobák

Počas štúdia tancoval vo folklórnom súbore Partizán a Marína. V roku 2005 bol majtrom Slovenska v show dance duo. Po štúdiu na konzervatoriu začal študovať bruselský *P.A.R.T.S.* kde v 2010 úspešne absolvoval. Popri štúdiu v Bruseli tancoval v rokoch 2007-2010 so skupinou *Ultima Vez* v predstavení *Hands*. V roku 2008 spolupracoval s Davidom Zambranom na predstavení *Shock*. Niekoľkokrát mu asistoval na workshopoch *Impulztanz* vo Viedni. Dobák spolupracoval s Davidom Hernandezom na predstavení *Hullabaloo a Thirst*. Od roku 2011 pravidelne spolupracuje s choreografom Salva Sanchis zo Španielska na predstaveniach *Now Here, The phantom layer, Organ project, Islands* a posledné predstavenie *Radical light*. Posledné dve sezóny absolvoval turné s belgickou skupinou *Rosas*⁴⁸ a v súčasnosti spolupracuje s bruselskou štátnou operou *La Monnaie*. Pre pražskú skupinu *ME-SA* vytvoril choreografiu *Much more than nothing* v spolupráci s Petrom Šavelom a *Supernaturals* v spolupráci s Martinou Hajdylou Lacovou. Jeho choreografie sú pravidelnou súčasťou festivalu *Aerowaves*. Tento festival slúži mladým choreografom k propagácii svojich diel na základe schválenia odbornou komisiou.⁴⁹

Lucia Bielik Horvátová

Konzervatórium v Banskej Bystrici absolvovala v roku 2009 a zároveň začala v tomto roku študovať *VŠMU*. Štúdium však skoro prerušila, pretože sa stala členkou súboru *Štúdia tanca*. V ňom naštudovala niekoľko inscenácií a po dvoch sezónach odišla za vzdelaním do írskeho Dublinu. Neskôr sa opäť vrátila do Banskej Bystrice, kde sa v roku 2012 stala pedagógom súčasného tanca na konzervatóriu a zároveň sa podieľa na správnom chode *Company*. Súčasne učí aj na ZUŠ Jána Cikkera.

Lívia Balážová

---

⁴⁷ MESA [online] 2016 [5.2.2016] Dostupné z: <http://www.me-sa.cz/kdo-jsme/>

⁴⁸ Rosas [online] 2016 [5.2.2016] Dostupné z: <http://www.rosas.be/en/rosas>

⁴⁹ Interview in 'Listy' magazine (Czech Republic) [online] Memoryhouse Production 28.11.2015 [cit. 23.1.2016] Dostupné z: <http://www.memoryhouseproductions.com/#!/Interview-in-Listy-magazine-Czech-Republic/c1dah/5628c2890cf201c73ae4058e> 29.4.2016 a osobná komunikace

Lívia Balážková sa po maturite na konzervatóriu Jána Levoslava Bellu rozhodla študovať v Salzburgu na medzinárodnej škole *SEAD*. Po krátkom čase však prestúpila do Bruselu na svetoznámu školu *P.A.R.T.S.* Popri štúdiu spolupracovala s portugalským choreografom Ruiom Hortom a francúzskou skupinou *Kubilai Khan*. Svoje sólové predstavenie *Čerešne* predstavila na festivale *Sólo* v Portugalsku a Belgicku. V novembri 2012 začala spolupracovať s belgickou skupinou *Ultima Vez*. V súčasnosti je s ňou na turné s predstavením *Speak low if you speak love*. Svoju sériu workshopov odučila na Slovensku, Maďarsku, Chile, Portugalsku, Belgicku i Česku pod názvom *Mindcross*. Vo svojom učení neustále skúma hĺbku zraku, sluchu, hmatu, čuchu, chuti. Vychádza predovšetkých z pohybových hier, ktoré navádzajú rýchlemu mysleniu a či reakciám. Tieto princípy potom využíva na tvorbu iných hier.

Radoslav Piovarči

Po štúdiu na konzervatóriu začal Piovarči spolupracovať zo *Staatstheater Kassel*. V krátkom čase stihol ďalej spolupracovať s divadlom *Štúdio tanca*. V Bratislavskom divadle *Elledanse* vytvoril ako choreograf predstavenia *TAJ DYCH* a *SET UP*. Pre súbor súkromného konzervatória v Liptovskom Hrádku vytvoril choreografiu *PRA(C)H*⁵⁰ V súčasnosti je členom *Lenka Vágnerová a Company*.⁵¹

---

⁵⁰ Svetová premiéra v Liptovskom divadle tanca online] TV Liptovský Hrádok 03.06.2015 [cit. 9.2.2016] Dostupné z: <http://www.tv.lhsity.sk/clanok/970-svetova-premiera-v-liptovskom-divadle-tanca>

⁵¹ Radoslav Piovarči [online] 2016 [cit.15.2.2016] Dostupné z: <http://www.radoslavpiovarci.com/sk/omne/>

7. Umelecká aktivita tanečného odboru

Energia a dynamika tanečného odboru sa vymykala štandardným princípom a postupom fungovania na konzervatóriu. Pedagogický zbor s jeho otvorenosťou, a ľudským prístupom spojili kreativitu a motiváciu prvých študentov čo sa ukázalo ako predpoklad k dobrému a osobitému smerovaniu tanečného odboru. Svedčí o tom fakt, že študenti už počas štúdia participovali ako interpreti v *Štúdiu tanca, Štátnej opere* alebo neskôr *Company of Conservatory*. Príležitosť pracovať a tvoriť v profesionálnych telesách dostali len tí talentovanejší a pracovitejší, čo študentov motivovalo a vyvolalo medzi nimi prirodzenú rivalitu a súťaživosť. Aj vďaka týmto aktivitám školy sa darí absolventom ľahšie etablovať a udomáčať na tanečnej scéne. Nadobudnuté skúsenosti z javiskovej praxe sú kladným prínosom pre budúcich profesionálov a často sa im ukazuje smer, akým a kam sa majú uberať. Dokazujú to profily bývalých absolventov, ktorých sme predstavili v predchádzajúcej kapitole. Ich umelecké, interpretačné, pedagogické a choreografické skúsenosti, získané počas štúdia na konzervatóriu im pomohli nájsť uplatnenie v domácich a zahraničných súboroch, zameraných nielen na súčasný tanec.

Okrem mimoškolských aktivít majú študenti povinné školské koncerty.

7.1 Koncerty

Pravidelnou aktivitou sú koncerty organizované školou. Študenti sa vďaka tomu majú možnosť väčšinou trikrát ročne prezentovať divákovi a zdieľať s nimi svoje nadobudnuté skúsenosti. Súčasťou týchto prezentácií je spolupráca s hudobným a speváckym odborom. Vďaka tomu rastie sila a umelecká hodnota celej školy a udržiavajú sa vzťahy medzi jednotlivými odbormi. Spravidla bývajú koncerty vianočné, koncoročné a absolventské. Študenti sa predstavujú vo všetkých troch tanečných technikách, v choreografiách, čerpajúc z klasického, ľudového a moderného-súčasného tanca. Od vzniku tanečného odboru však môžeme vidieť jasne dominujúcu prevahu moderných-súčasných choreografií. Tým sa tanečný odbor konzervatória od samého začiatku líši voči klasickým osemročným konzervatóriami. Veľkú zásluhu má na tom Zuzana Hájková, ktorá budovala cieľene tento odbor k inakosti. *„Neváhala odísť z Bratislavy do Banskej Bystrice, kde po krátkom čase založila na Konzervatóriu J.L.Bellu tanečný odbor s jasným cieľom – aby sa odlišoval od bratislavského a košického. Zuzana Hájková vytvorila pred tromi rokmi vlastný model školy, kde sa síce vyučuje technika klasického tanca, ale*

doménou sú súčasné moderné techniky“.⁵² V rokoch 2009-2012 sa školské koncerty nazývali *Everything is possible 1 až 4*, každým rokom jeden diel s pokračovaním. Bohužiaľ vzhľadom k tomu, že škola si nevedie archív koncertov tanečného odboru, nie je možné priložiť zoznam tanečných choreografií či pohybových variácií. Až v posledných rokoch sa tak udialo a je možné na stránkach konzervatória vidieť niektorý z posledných absolvenských koncertov. Podrobnejší archív si odbor nevedie.⁵³

7.2 Company of Conservatory

Súbor s názvom Company of Conservatory založil v roku 2008 vtedajší pedagóg a vedúci tanečného odboru Tomáš Nepšinský. Princíp, na ktorom skupina fungovala, bol povinne-dobrovoľný. Každý týždeň sa v jednom dni v čase, kedy nikto nemal vyučovania, konali skúšky. Nepšinský v nich aplikoval svoje dlhoročné skúsenosti z interpretačnej praxe, úroveň bola nastavená často vysoko, čím dával veľký priestor pre osobný rast a angažovanie študentov. Samozrejme nechával priestor a čas na adaptovanie študentov z nižších ročníkov. Skúšok sa zúčastňovali študenti všetkých ročníkov. Neskôr zostali len študenti s väčším záujmom o pôsobenie v Company. Každý rok sa zo študentov vybrala úzka skupina, ktorá následne pracovala už s naskúšaným prvkovým materiálom. Proces bol veľmi intenzívny a študenti pracovali a skúšali častokrát navyše počas víkendov a prázdnin. Nepšinský pre Company vytvoril niekoľko choreografií, napríklad FLY AWAY, Povec, Remember me. V neposlednom rade vzniklo pre súbor jeho celovečerné predstavenie North, ktoré bolo uvedené aj na doskách v štúdiu Slovenského národného divadla⁵⁴ v rámci pondelkov súčasného tanca. Za túto skúsenosť a možnosť prezentovať sa v divadle je treba poďakovať Pražskej skupine DOT504, ktorá na poslednú chvíľu musela zrušiť svoje predstavenie kvôli zraneniu jedného z interpretov a tak sa naskytl priestor pre Company. Choregrafia *Remond Family* sa predstavila na belgickom festivale *PACTT DANCE FESTIVAL*⁵⁵, kde sa tanečná skupina banskobystrického konzervatória do programu dostala s významnými školami, ako *P.A.R.T.S*, *SEAD*, *ArtEZ Dansacademie*, *Codarts* alebo skupinami ako *Batheva Ensemble*, *Terpsichore*

---

⁵²časopis *Tanec* . -Roč. 3, č. 1-2 (1997), s. 28-29

⁵³ http://www.konzervatoriumbb.sk/galeria_historia.html

⁵⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=vfwKNw0uPWU> (2:08-3:15)

⁵⁵ <http://pactt.be/>

Junior Company a ďalšie. Táto skúsenosť bola jednoznačne zlomovou pre účinkujúcich študentov.

Nepšínský viedol *Company of Conservatory* do roku 2012 a v tom istom roku odchádza z tanečného konzervatória. Po tomto roku sa fungovanie mierne zmenilo a spomalilo. Tréningy *Company* vedú študenti najvyššieho ročníka pod umeleckým dozorom pedagogičky Lucii Horvátovej. V rámci skúšacieho procesu sa paralelne hľadá materiál na nasledujúci absolventský koncert. Prezentácia *Company* je síce dôležitou súčasťou pre študentov, no nie je až tak lákavá pre kritikov, ktorí ju doposiaľ nespomenuli v žiadnych článkoch.

8. Štúdio tanca

Divadlo *Štúdio tanca* založila v roku 1998 Zuzana Hájková, a medzi jeho prvých členov patrili vtedajší študenti a absolventi konzervatória. Spočiatku súbor patril pod zložku Štátnej opery, no neskôr sa aj legislatívne osamostatnil, a teraz patrí pod VÚC Banská Bystrica. Prvým predstavením bolo predstavenie *SATTÓ- Tanec vetra*. „Vznikol projekt **Sattó, tanec vetra**, na ktorom sa podieľali choreografka **Zuzana Hájková**, výtvarník **Franšek Lipták** a hudobný skladateľ **Pierre Michaud**, Kanadčan, študujúci na Konzervatóriu J.L.Bellu v Banskej Bystrici. Skomponoval hudbu iba pre tie nástroje, ktoré prišli do opery ako dar. Vznikla pôsobivá skladba, vyjadrujúca sa súčasným jazykom, ovplyvneným do určitej miery postupmi tzv. *minimál music*, osciláciu medzi západným a východným svetom, európskou a japonskou ľudskou skúsenosťou a filozofiou. Svojou koncepciou ju vyjadrili aj choreografka a scénograf, ktorých poetika vzájomne veľmi dobre korešponduje. Základný prístup účinne podčiarkla aj svetelná koncepcia **Roberta Poláka**.“⁵⁶ Touto úspešnou premiérou sa odštartovala dynamická cesta *Štúdia tanca*, ktoré funguje celú svoju existenciu pod vedením riaditeľky Zuzany Ďuricovej Hájkovej. Divadlo sa zameriava na súčasnú autorskú tvorbu, ale aj domácich choreografov či zahraničných hostí. Tradíciou je aj festival *Dni tanca pre vás*. Súčasťou tanečného súboru bol vždy študent alebo absolvent konzervatória, no dnes už v súbore majú zastupenie aj tanečníci zo Španielska či Švajčiarska. *Štúdio tanca* bolo a je dôležitou súčasťou pri edukácii študentov konzervatória, ale aj širokej verejnosti. Dôkazom je aj vzdelávacia časť festivalu *Tvorivé dni pre vás*. Vďaka nemu študenti môžu konfrontovať svoje názory a posúvať svoje umelecké vnímanie nielen v súčasnom tanci, ale aj iných umeleckých smeroch. Za osemnásťročnú históriu si už v meste našlo svoje miesto a v roku 2011 dokonca aj budovu. Vďaka nej si môžu dovoliť organizovať dielne, zamerané na experimenty pre širokú verejnosť či hosťujúce telesá. Aj preto sa už pravidelne koncerty tanečného odboru a *Company* pravidelne odohrávajú na doskách divadla *Štúdia tanca*.⁵⁷ Tanečníci *Štúdia tanca* vyučujú pravidelné lekcie súčasného tanca aj pre verejnosť, vďaka čomu sa rozširuje tanečná obec v Banskej Bystrici. Ako uvádza divadlo vo svojej knihe, za svoju existenciu „*doposiaľ premiérov*o uviedlo 36 celovečerných inscenácií, z toho 3 predstavenia pre deti a

⁵⁶ Pravda . -Roč. 8, č. 63 (17.3.1998), s. 15

⁵⁷ Tanec/Experiment/Umenie [online]Divadlo štúdia tanca [online] 2016 [cit. 15.2.2016] Dostupné z: http://www.studiotanca.sk/tanec_experiment_umenie.html

množstvo exteriérových tanečných projektov, v ktorých spolupracovalo s viacerými slovenskými a zahraničnými umelcami“.⁵⁸ Predstavenia: *O strome vo mne*, *Zakázané miesta*, *O trpaslíkovi nosáľkovi*, *Niečo medzi nami*, *Trois*, *Lietajúca Frída*, *Twins- Hra s časom*, *Twins- Tak dávno som ti nenapísala* (v rámci dvojvečera), *Izby*, *Šachmat alebo Šachymachy*, *Aina pre 5 singlov*, *Tichá púšť*, *Double evening 1.- Sectio*, *Double evening 1.- Miráculos* (v rámci dvojvečera), *Divy priestoru*, *Čierny kocúr*, *Nové stromy vo mne*, *Double evening 2.- Muscosus*, *Double evening 2.- Vnútorne oko* (v rámci dvojvečera), *Nočný pokoj*, *Blízkosť vzdialených*, *O sestre drakom unesenej*, *Iné ráno*, *Be bop*, *Bioprodukt*, *Posed*, *Pena dní*, *Spomienky tela*, *Príliš blízko na návrat*, *Stromy*, *Tak dávno som ti nenapísala* (obnovená premiéra), *Veselosti minulosti*, *Lososy*, *7_choreografov*, *From side of a man from side of the woman*. „V roku 2003 v koprodukcii s STV a filmy Protos Production vznikol tanečný film na základe jej choreografie **Tak dávno som ti nenapísala**“⁵⁹. V roku 2007 inscenácia *Nové stromy vo mne* získala cenu za najlepšiu choreografiu a réžiu na festivale *Meteorit*. Niekoľko nominácií a cien TAOS, Cena ministra kultúry, a mnohé iné ocenenia má na svojom konte. K 15.výročiu založenia bola vydaná knižná publikácia *Divadlo Štúdio tanca*, ktorá mapuje doterajšiu cestu divadla.

V súčasnosti sa však musí pasovať s neľahkou situáciou, ktorá nastala po tom, čo župan Banskej Bystrice nepodpísal schválenú dotáciu na festival *Dni tanca pre vás*. Nielen to, ale i iné škrtý či mediálne nátlaky, osočovanie, šírenie klamstiev zo strany extrémistu a súčasne poslanca národnej rady Mariana Kotlebu.⁶⁰ Aj napriek tomu divadlo stále funguje, i keď trošku na provizórnych podmienkach. Ako reakcia na túto situáciu sa uviedla premiéra *Androgén a Jadro*.

8.1 Festival

V roku 1996 Zuzana Hájková iniciovala vznik prvého tanečného festivalu na Slovensku *TANEC DNES* na pôde konzervatória. Počas tohoto obdobia sa aj stmelila skupina tanečníkov konzervatória, z ktorej neskôr vzniklo *Štúdio tanca*. V tomto zoskupení sa v rámci festivalu uviedli dve inscenácie, *O strome vo mne* a *Nechajte ma rozprávať pohybom*. Festival poskytoval priestor pre konfrontáciu domácej aj

---

⁵⁸ GLOCKOVÁ, Mária - ĎURICOVÁ HÁJKOVÁ Zuzana - DEMIANOVÁ, Ľubica - BELEJOVÁ, Silvia *Divadlo Štúdio tanca*, ENTERPRISE, ISBN 978-80-85342-33-8

⁵⁹ KOD . -Roč. 2, č. 9 (2008), s. 2-6 , ISSN:1337-1800

⁶⁰Slovenské Slovensko [online]. 2016 [cit.8. 8. 2015]. Dostupné z:

<http://www.slovenskeslovo.sk/category-forum/319-marian-kotleba-vs-divadlo-studio-tanca-video-nevhodne-pre-maloletych>

zahraničnej scény. V roku 2002 pokračuje festival pod názvom *Štyri(+1) dni tanca pre vás*. V rámci tohoto festivalu bol vždy prvý večer venovaný mladej generácií v podobe prezentácií krátkych predstavení prizvaných konzervatórií. Pod týmto názvom fungoval desať rokov. Od roku 2013 sa festival uvádza pod názvom *Dni tanca pre vás*⁶¹, a tým sa aj dramaturgicky preorientoval na medzinárodnú prehliadku súčasného tanca. (Ročník 2015 sa nekonal pre udalosti, ktoré som spomenul v predchádzajúcej kapitole.) Súčasťou festivalu sa od roku 2013 stala vzdelávacia časť festivalu, ktorá je orientovaná na konzervatóriá a stredné umelecké školy. Súčasťou sú workshopy, prednášky, rozbor predstavení.⁶²

Banskobystrický festival súčasného tanca bol vždy dôležitou súčasťou tanečného odboru konzervatória pri vzdelávaní študentov. Domáce i zahraničné súbory, prizvané na festival, okrem prezentácií svojich predstavení viedli pohybové workshopy na sálach konzervatória. Do malého krajského mesta sa na týždeň v roku zišlo niekoľko svetových tvorcov a interpretov, ktorí odovzdávali skúsenosti budúcej slovenskej generácii. Vďaka týmto individuálnym hodinám mali vždy študenti prístup k najaktuálnejším informáciám špičkových tvorcov a tanečníkov súčasného tanca doma i zo zahraničia.

---

⁶¹Divadlo štúdia tanca [online] 2013 [cit. 16.4.2016] Dostupné z:<http://www.studiotanca.sk/archiv2013.html>

⁶²Divadlo štúdia tanca [online] 2014 [cit. 16.4.2016] Dostupné z:<http://www.studiotanca.sk/festivaly.htm>

9. Záver

Vďaka hlbšiemu pohľadu do histórie vzniku konzervatória a vtedajšiemu osobnému prístupu k výučbe tanečných predmetov na Konzervatóriu v Banskej Bystrici som získal zaujímavé postoje k pedagogike tanca. Myslím si, že nevyhnutnou súčasťou by mala byť pravidelná javisková interpretačná prax v podobe verejných prezentácií niekoľkokrát ročne, na ktorých by sa zúčastnili všetci študenti a nie len tí najlepší. Dôležitým faktorom je ľudský prístup pedagógov k žiakom, keď je treba aby boli osobní poradcovia alebo psychológmi v zložitých situáciách. Pri výchove budúcich profesionálov nesmieme zabúdať na mentálny rozvoj, ktorý by mal byť ruka v ruke s tanečným rastom. Netreba zabúdať na dobré vzťahy medzi pedagógmi, čím vytvárame priaznivú atmosféru pre rast mladých študentov. Eliminovať a minimalizovať stres na vyučovaní, ktorý môže vyústiť do závažných ochorení a nebezpečných úrazov, ktoré sú na konzervatóriách fenomén.

Pedagogický prístup v modernom a súčasnom tanci je špecifický aj vďaka týmto elementom. Do štandardných metodických postupov prispievajú pedagógovia kvapkou ľudskosti, čím sa atmosféra na sále uvoľní a spriechodní sa komunikácia pedagóga so študentom. Tá je nesmierne dôležitá, pretože emocionálne nastavenie je úzko prepojené z pohybom nášho tela. Tancom častokrát vyjadrujeme aj tie najcitlivejšie výpovede a pocity. Preto by sa mal pedagóg snažiť spoznať svojich študentov, kvôli dôvere medzi sebou.

Považujem za dôležitosť správny výber pedagogického zboru a ich úlohu akú zohrávajú pri rozvoji budúcich generácií. Tento aspekt si vyžaduje zvýšenú pozornosť. Učiteľ by si mal byť vedomí, aký veľký môže mať v skutočnosti vplyv na mladé vyvíjajúce sa osobnosti. Preto je nutné citlivo a pozorne naväzovať a zvyšovať náročnosť v jednotlivých tanečných technikách.

Príloha 1

Rozhovor Zuzana Ďuricová Hájková 23.4.2016

V roku 1986 ste skončili VŠMÚ odbor choreografie, mali ste otvorené dvere do zahraničia, no napokon ste ostali na Slovensku, prečo ?

Odkedy som sa tancom začala zaoberať, tak od úplného začiatku bolo súčasťou mojej túžby aj viesť divadlo. Vždy som to tak v sebe mala. To divadlo som si nepredstavovala ako len nejakú skupinu ľudí, ale súčasne aj ako budovu. Tú budovu som si nepredstavovala v zahraničí, ale doma. Samozrejme zvažovala som aj prácu v zahraničí. V jednej etape mojej pracovnej kariéry som mala kontakty so Švajčiarskom, kde by som určite mohla ísť, ale ja som to nepotrebovala riešiť. Chcela som vždy pracovať na Slovensku. Tak nejako som mala v sebe vrastené, že pre Slovensko a na Slovensku.

Tesne po ukončení školy som pôsobila v Györskom súbore, kde bol Iván Markó. To bol vtedy veľmi slávny človek, ktorý prišiel od Maurice Bújarta . On vyformoval, na vzor súboru Maurice Bújarta, taký súbor v Maďarsku, ktorý v krátkej dobe získal obrovskú divácku podporu. Tam som pôsobila aj ja a vedela som, že presne takto chcem robiť autorské divadlo.

Takže ste necítili, že by ste potrebovali, alebo chceli ešte spolupracovať s ľuďmi zo zahraničia? Ešte pred tým ako začať budovať niečo tu ?

Ja som to zažila a mala som možnosť spolupracovať s ľuďmi zo zahraničia, ale nebolo to nič pre mňa. Všeobecná tendencia a tlak je taký, že musíš ísť týmto smerom, ale jednoducho si nemyslím, že to u každého musí takto fungovať. Myslím si, že aj moja „kariéra,, je dôkazom toho, že existujú rôzne spôsoby. Odpoveďou na otázku, či sa vyvíjam a či ideme dobrým smerom bolo to, že sme v Bystrici začali robiť festival. Ľudia zo zahraničia prichádzali a konfrontácia sa vybuďovala týmto smerom. V podstate títo pedagógovia a umelci vysokého kreditu spolupracovali hneď od začiatku, ešte keď nebolo Divadlo Štúdia tanca, s tanečným odborom na Konzervatóriu. A dialo sa to tak, že oni prišli sem a ja som mohla pokračovať ďalej v ceste, kde som si ju vytýčila.

Okrem toho je tu jeden moment, na ktorý by som chcela poukázať - ak človek neskostnatie na svojej ceste a snaží sa zdolávať prekážky, potom je jedno či v

danom období rastie ľudsky, alebo profesionálne, alebo napríklad ako partner vo vzťahu - vždy sa to v ňom prepojí a v konečnom dôsledku odrazí vo všetkých jeho - „súčasťiach“.

Išli ste si svojou cestou, vnímali ste niekoho v okolí, kto si tiež ide svojou cestou ?

V prvom rade som vnímala našu, nazvime ju, zakladajúcu generáciu. Do nej patrili také mená ako Marta Poláková, Mira Kovařová, Anka Sedláčková, ktorí vychádzali z rovnakého okruhu.

V období, keď som ja prichádzala do Banskej Bystrice z Bratislavy, tak do Štátnej opery prišla so mnou nová generácia tanečníkov, ktorí sa už vyhraňovali v súčasnom tanci. Boli to Zuna Kozánková, Milan Kozánek, Petra Fornayová, Daniel Raček, Danuša Dolinková. Cieľom bolo založiť v Štátnej opere moderný tanečný súbor, ktorý bude realizovať svoju činnosť mimo bratislavskej lokality. Po odchode zo Štátnej opery sa z nich stala nastupujúca silná generácia súčasných tanečníkov, ktorí si absolútne hľadali už svojráznu cestu každý trošku iným smerom.

Spolupracovala táto generácia aj s tanečným odborom ?

System školstva neumožňoval krátkodobé angažmá, museli by tam byť zamestnaní, a to bol, a aj je stále najväčší problém. Ale na začiatku, keď bola na škole trošku voľnejšia atmosféra, dal sa tento problém obísť a mohla som urobiť aj krátkodobé workshopy. V rámci nich boli učiť viacerí z Bratislavy. Z tohto dôvodu som sa snažila viacej udržiavať kontakt s Bratislavou. Od momentu, keď začal fungovať systém festivalov, tak to už nebolo potrebné. Prichádzajúci pedagógovia a umelci, spolupracovali intenzívne aj s konzervatóriom. To vždy znamenalo pre tanečný odbor, okrem veľkého zážitku aj veľké obohatenie.

Aké boli začiatky, boli podmienky vyhovujúce ?

No mne sa zdali tie podmienky parádne. To boli dve krásne sály, ktoré sme si mimochodom sami vyšpachtľovali, vymaľovali, uložili podlahu. Tak som sa naučila,

ako sa robí odpružená podlaha, koľko má byť svetelnosť atď. Preto som neskôr mohla budovať divadlo, lebo som už ovládala aj takéto zručnosti.

Mali ste na konzervatóriu fázy fungovania, aké boli ?

Áno, ja som mala prvú fázu päťročnú a tá generácia bola celá úspešná. To nie je neskromnosť, to je fakt. Bolo to preto, že som s nimi žila, dávala som tomu všetko, tak ako doteraz svojej práci dávam všetko, lebo bez toho to nejde. Som sa o tie decká starala nielen po stránke profesionálnej, ale aj ľudsky. Chodila som s nimi na predstavenia, vysvetľovala som im veci, chodili sme spolu na chatu, ale nie sa opíjať. Komplexne z nich vyrastali plnohodnotní ľudia a tanečníci zároveň. Preto sú takí dobrí. Mňa to naplňovalo. Mala som skúsenosť z Bratislavského konzervatória, kde som učila a tam som videla a nadobúdala presvedčenie, že keď je to takéto forma štúdia denno - denná, že tí študenti potrebujú starostlivosť. Potrebujú spriaznenú bytosť aj potom, aby s nimi niekto bol a im to vysvetľoval a spolu s nimi cítil. Videla som, že tam to tak nebolo - česť výnimkám, a niektorí skončili potom ako trosky. Nechceli tancovať, alebo boli veľmi chorí. V prvých piatich rokoch v Bystrici neboli žiadne úrazy, žiadne prepracovania, lebo sa tam zaviedol systém radostného štúdia. Chcela som sa vyhnúť takým chybám, aby niekto skončil školu a nevedel, čo zo svojim životom. Ale samozrejme tá fáza poklesu musela prísť a prišla, či by som odišla alebo neodišla. Po tých prvých piatich rokoch som sa ešte vrátila na ďalšiu etapu. Prišla tá možnosť realizovať svoj sen vybudovať divadlo, a preto som sa rozhodla odísť. Vedela som, že oboje naraz by nešlo robiť dobre.

Druhá fáza?

To už bolo tak, že divadlo bolo rozbehnuté z vedenia konzervatória prišli a požiadali ma, či by som sa nevrátila a nepomohla. Cítila som, že to treba urobiť, ale bola to už pre mňa také obeta, bolo to už trochu ťažšie aj vekom a aj tým, že práca na divadle narastala. Rola riadenia začala byť stále ťažšia a ťažšia, pretože štátny župný systém začal komplikovať veci. Ja som v tej druhej fáze mala štádiá, že som si myslela, že „zgegнем,.. Vtedy som už mala podstatne prehĺbenú vieru v pána Boha a tými modlitbami som sa cez to prebýjala.

Chystáte sa niekedy vrátiť opäť na konzervatórium ?

Robila som taký choreografický workshop so študentami. Viedla som dielňu orientovanú na choreografiu a zisťujem, že tam by bola cesta. Ja už sa do techník nechcem vracieť, aj tak som choreografka, ktorá vybočila aj k pedagogike. Bolo to u mňa zámerom a držala som krok tým, že som sa stále vzdelávala a pripravovala, aby som zvládla techniku jazz, limona, teoretické predmety...chcela som dobre učiť. Teraz vidím, kde by ma to bavilo, kde by som mohla postupne odovzdávať vedomosti, a to je tá choreografia.

Akoby ste zhodnotili tie roky v BB? Posunul sa tanec v BB ?

Bezpochyby Bystrica je pojem, vyšlo odtiaľto kopec tanečníkov, divadlo sa tu udržalo tých sedemnást' rokov, Konzervatórium pokračuje a skrátka to už bude vpísané do histórie. Tu nebolo nič okrem folklórnych súborov a tanečná obec sa tu rozrástla. Konečne sa už aj usádzajú, či vracajú, absolventi. A čo sa mňa týka, ja za to cítim obrovskú vďaku. Dôkazom toho, čo dnes znamená tanec v BB, je fakt nielen to, že kde sú všade tí Bystričania rozsiati, ale aj, že v Divadle Štúdia tanca napríklad tancuje Španielka, Švajčiarka. Pred rokmi by bolo neslýchané, že by si niekto prišiel po zamestnanie do Banskej Bystrice do tanečného divadla.

Príloha 2

Rozhovor Jana Brišiaková 25.4.2016

Ako sa vyučuje ľudový tanec v súčasnosti na konzervatóriu Jána Levoslava Bellu ?

V súčasnosti majú žiaci štyri vyučovacie hodiny ľudového tanca, kde sa za prvé štyri roky štúdia zoznámia s mnohými tanečnými regiónmi Slovenska. Vyučovanie nezahŕňa len praktickú časť hodiny, ale aj teoretickú. Dôraz sa kladie najmä na to, aby si žiaci vedeli poprepájať prax s teóriou. Maturita pozostáva z tréningu zameraného na všetky prebrané tanečné regióny Slovenska, čo je pre žiakov veľmi náročné na prevedenie, keďže každá tanečná oblasť má svoje špecifiká.

Problém by som videla najmä v tom, že niektorí z prijatých žiakov sa nikdy predtým nestretli s ľudovým tancom, preto je zo začiatku veľmi ťažké naučiť ich aspoň základné tanečné motívy. Predovšetkým rytmika ľudového tanca je náročná a pomerne veľmi temperamentná, a s tým býva u žiakov najväčší problém.

Veľmi by pomohlo, ak by sa aspoň na ZUŠ poctivo učil predmet ľudový tanec a nie len moderné techniky, pretože by to pomohlo nie len samotným žiakom hlásiacim sa na náš odbor, ale aj nám pedagógom.

Taktiež sa všeobecne na tanečné školy hlási málo chlapcov, čo je tiež veľmi na škodu, keďže väčšina tancov je párových a chlapci veľmi na vyučovaní chýbajú. Na druhej strane to, že sa dievčatá učia aj princípy mužského tanca a vedenia partnerky v páre, pomáha ich budúcej možno pedagogickej činnosti.

Aká je v súčasnosti situácia na škole ? (študenti, kvalita, podmienky...)

Kvalita tanečného školstva je na Slovensku momentálne pomerne nestabilná. Vidím to ako dôsledok veľkého množstva Konzervatórií, ktorých kvalitu nikto nekontroluje. V dnešnej dobe si môže založiť konzervatórium každý, kto má titul a dostane na to dotácie od štátu. Bohužiaľ aj toto je na škodu vecí. Netvrdím, že majú byť len tri štátne konzervatóriá, ako tomu bolo v minulosti, ale nech všetky školy podliehajú

stanoveným podmienkam a výkonom. Nikto nekontroluje úroveň absolventov, tým pádom nie je žiadna spätná väzba.

Na našej škole je momentálne situácia taká, že v každom ročníku sú niektorí žiaci šikovnejší, niektorí menej šikovný. Stále sa snažíme o zvyšovanie úrovni a robíme všetko preto, aby sa rozdiely medzi žiakmi postupne vyrovnala. Každý zo žiakov je šikovnejší a má viac predpokladov pre inú tanečnú techniku, ktorej sa chce aj v budúcnosti venovať.

Naším cieľom je vychovávať čo najlepších interpretov, ktorí nie sú len jednosmerne zameraní.

V čom vidíte príčiny či naopak výhody ?

Na našom konzervatóriu sa vyučujú všetky tri techniky: Klasický, ľudový a moderný tanec. Ako veľkú výhodu vidím najmä to, že sa naši študenti počas svojho štúdia stretnú so širokým spektrom pohybu, techniky a výrazu. Naším úsilím je, aby sa študenti aspoň trikrát do roka prezentovali na profesionálnom javisku, všetkými tromi technikami. Takéto skúsenosti sú pre našich študentov veľkou výhodou pre ich nasledujúci profesionálny život. Sú pripravený venovať sa akémukoľvek tanečnému štýlu v rôznych tanečných skupinách, súboroch a divadlách. Odvážim sa tvrdiť, že z nich vychovávame univerzálnych interpretov.

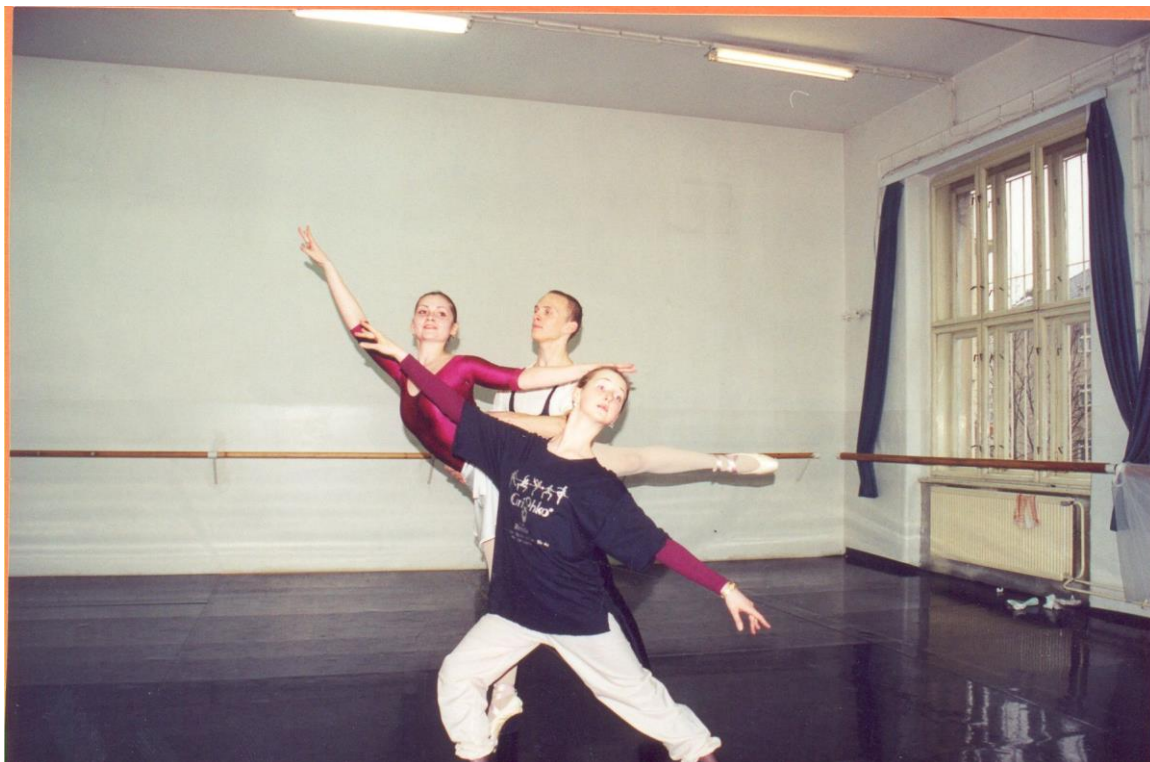
Súčasný pedagogický zbor a jeho plusy/mínusy?

Momentálne je náš pedagogický zbor zložený z jednej teoretičky na predmety ako Dejiny tanca a teória tanca, dvoch pedagógov klasického tanca, dvoch moderného tanca a jedného pedagóga ľudového tanca. Veľké plus vidím a vnímam, najmä v tom, že všetci pedagógovia majú adekvátne nie len vzdelanie na daný predmet, ale aj množstvo interpretačných a pedagogických skúseností. Malé mínus vnímame najmä v tom, že sme v pedagogickom zbore samé ženy a študentom chýba „mužský element“, nakoľko náš odbor navštevujú aj chlapci.

Akým smerom sa uberá filozofia a cieľ(profil) tanečného odboru ?

Naším cieľom je vychovávať čo možno najlepších interpretov, profesionálov, ktorí sa budú naďalej tanečne vzdelávať, využívať nadobudnuté schopnosti a zručnosti. Naši absolventi sa často dostanú aj ďalej za hranice Slovenska, kde prezentujú svoje tanečné umenie, na čo sme veľmi pyšní. Myslím si, že pre našu školu je to veľmi pekná vizitka. Naďalej sa budeme snažiť, aby sa študenti zúčastňovali rôznych hosťovaní v okolitých divadlách na rôznych projektoch a boli dôležitou súčasťou umeleckého diania v Banskej Bystrici.

Príloha 3

© Kubo-Lupták www.kuboluptak.sk

Pramene a literatúra:

HOLEŇOVÁ, Jana (ed.). *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Vyd. 1. Praha: Divadelní ústav, 2001. ISBN 80-7008-112-0

BARTKO, Emil T. a Eva GAJDOŠOVÁ. *Podoby slovenského tanečného umenia, 1920-2010*. 1. vyd. Bratislava: Divadelný ústav Bratislava, c2011. Slovenské divadlo. ISBN 978-80-89369-40-9

GLOCKOVÁ, Mária ĎURICOVÁ HÁJKOVÁ Zuzana, DEMIANOVÁ, Ľubica BELEJOVÁ, Silvia *Divadlo Štúdio tanca*, ENTERPRISE, ISBN 978-80-85342-33-8

HRIEŠIK, Maja (ed.) *Tanečný kongres – Tanec.sk 2014*, VŠMU bratislava 2015, ISBN 978-80-89439-81-2

Zuzana Harenčáková. *Vznik a vývoj profesionálneho divadla-Štúdia tanca*, Záverečná absolventská práca, Banská Bystrica: Konzervatórium Jána Levosla Bellu, 2005

Linda Paulíková, *Životné dielo Pavla Lukáča*, Záverečná absolventská práca, Banská Bystrica: Konzervatórium Jána Levosla Bellu, 2002

Zuzana Zvarová, *Život a pedagogická práca Zlatky Vincentovej*, Záverečná absolventská práca, Banská Bystrica: Konzervatórium Jána Levosla Bellu, 2007

Michaela Pavlová, *Stredné odborné školstvo na Slovensku jeho vznik, vývoj a súčasnosť*, Záverečná absolventská práca, Banská Bystrica: Konzervatórium Jána Levosla Bellu, (rok chybí)

Martin Hozdek, *Uplatnenie absolventa tanečného odboru konzervatória Jána Levoslava Bellu v praxi*, Záverečná absolventská práca, Banská Bystrica: Konzervatórium Jána Levosla Bellu, 2006

Lenka Reichmannová, *Zuzana Hájková - osobnosť súčasného tanca*, Záverečná absolventská práca, Banská Bystrica: Konzervatórium Jána Levosla Bellu, 2010, str. 3

Zuzana Granátová, *Tanečná skupina Les SlovaKs dance collective*, Záverečná absolventská práca, Banská Bystrica: Konzervatórium Jána Levosla Bellu, 2014

Internetové zdroje:

<http://www.ufsmladost.sk/>

<http://www.fsurpin.sk>

<http://www.bystrina.sk/>

<http://www.maticiarik.sk/>

<http://www.jankohrasko.sk/folklorc/912/detske-folklorne-subory/1573/detsky-folklorny-subor-prvosienka-z-banskej-bystrice/>

<http://www.kdance.sk/home/>

<http://www.tkelement.com/>

<http://www.zusjcbb.sk/>

<http://www.szustatar.sk/>

<http://www.lavuta.sk/>

http://www.zusjcbb.sk/?page_id=85

<http://www.stateopera.sk/historia-baletu>

http://www.konzervatoriumbb.sk/docs/svp_tanec.pdf str. 16,17

http://www.konzervatoriumbb.sk/tanec_charakteristika.html

<http://www.sme.sk/c/2758476/tomas-nepsinsky-ziskal-v-kolarove-cenu-za-kocura.html>

<http://www.tanecniaktuality.cz/divadlo-studio-tanca-v-banske-bystrici-slavi-15-let/>

https://www.youtube.com/watch?v=A90qO8-SB_c

<http://www.brishka.sk>

<http://www.tomasdanielis.com/about-me-cv/>

<http://www.tdanielis.wix.com/home>

<http://www.parts.be/>

<http://www.akramkhancompany.net/>

<https://www.facebook.com/LesSlovaKsDanceCollective/>

<http://www.antonlachkycompany.com/>

<http://www.ultimavez.com/>

<http://www.east-man.be/>

<http://www.tanecniaktuality.cz/hybaj-ho-2012-david-zambrano-a-milan-herich-ve-studiu-alta/>

<http://kultura.pravda.sk/divadlo/clanok/375236-recenzia-ked-v-plamench-zhori-nielen-hlavna-hrdinka/>

<http://www.tanecniaktuality.cz/l-one-of-the-seven-nezvladateln-touha-zeny/>

<http://www.narodni-divadlo.cz/cs/umelec/tomas-krivosik>

<http://turiec.sme.sk/c/6185335/tomas-krivosik-tanec-je-pre-mna-sloboda.html>

<http://www.me-sa.cz/kdo-jsme/>

<http://www.rosas.be/en/rosas>

<http://www.memoryhouseproductions.com/#!/Interview-in-Listy-magazine-Czech->

<http://www.tv.lhsity.sk/clanok/970-svetova-premiera-v-liptovskom-divadle-tanca>

<http://www.radoslavpiovarci.com/sk/o-mne/>

http://www.konzervatoriumbb.sk/galeria_historia.html

<https://www.youtube.com/watch?v=vfwKNw0uPWU>

<http://pactt.be/>

<http://www.slovenskeslovo.sk/category-forum/319-marian-kotleba-vs-divadlo-studio-tanca-video-nevhodne-pre-maloletych>

http://www.studiotanca.sk/tanec_experiment_umenie.html

Časopis *Tanec* . -Roč. 3, č. 1-2 (1997), s. 28-29

Pravda . -Roč. 8, č. 63 (17.3.1998), s. 15

KOD . -Roč. 2, č. 9 (2008), s. 2-6 , ISSN:1337-1800

Republic/c1dah/5628c2890cf201c73ae4058e 29.4.2016

Čiripová D., Nová divadelná komunikácia, VLNA: 2011.č.33. a s.99. ISSN 1335-969X